

Н. М. Ковальчук

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ГІМНАСТИКИ В УКРАЇНІ

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Інститут фізичної культури та здоров'я

Н. М. Ковальчук

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ГІМНАСТИКИ В УКРАЇНІ
Методичні матеріали

© Волинський національний університет імені Лесі Українки 2011
© Ковальчук Н. М. 2011
Львів
Волинський національний університет імені Лесі Українки
2011

УДК 796.41 (477.82)(073)

ББК 75.6(4УКР)я73-9

К 56

Рекомендовано до друку методичною радою ВНУ імені Лесі
Українки (протокол № 9 від 23 травня 2011 р.)

Рецензент:

Цьось А. В. доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичного
виховання інституту фізичної культури та здоров'я ВНУ імені Лесі
Українки

Ковальчук Н. М.

К 56 **Історія розвитку гімнастики в Україні: метод. матеріали /**
Надія Миколаївна Ковальчук. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі
Українки, 2011. – 68 с.

Гімнастика – один із найпопулярніших видів спорту. Як
навчальна дисципліна вона входить у програми всіх вищих та
середніх спеціальних закладів, які готують фахівців із фізичної
культури та спорту. Вивчення історії її розвитку в Україні
поповнить знання студентів.

Видання рекомендоване для самостійної роботи студентів
інститутів фізичної культури, викладачів гімнастики та вчителів
загальноосвітніх шкіл.

УДК 796.41 (477.82)(073)

ББК 75.6(4УКР)я73-9

© Ковальчук Н. М., 2011

© Волинський національний

університет імені Лесі Українки, 2011

З М І С Т

ВСТУП	4
Вплив сокольства на становлення гімнастичного руху у Центральній та Східній Україні	6
Розвиток гімнастики з 1917 по 1941 роки	13
Формування гімнастики як навчальної та наукової дисципліни	20
Спортивно-гімнастична діяльність у Західній Україні	24
Розвиток гімнастики з 1945 по 1992 роки. Українські олімпійці	33
Гімнастика в незалежній Україні	43
Висновки	47
Питання для самоконтролю	49
Тезаурус	51
Література	54
Додатки	59

ВСТУП

Як відомо, гімнастика є одним із стародавніх засобів фізичного виховання. Історія її розвитку нараховує понад 4500 років. У Стародавньому Сході, а також у Стародавній Греції й Римі багато століть тому почали створюватися фізичні вправи, які ввійшли в сучасну гімнастику. 120–140 років тому під гімнастикою розуміли будь-яку форму занять фізичними вправами з метою тілесного вдосконалення: одноборства, метання, фехтування, плавання тощо. На розвиток гімнастики чинили вплив зміни суспільного ладу, розвиток науки й техніки, а також зміни у способах ведення воєн. Найбільшого розвитку спортивна гімнастика, як вид спорту, набула лише з відновленням Олімпійських ігор сучасності (1896 р., Афіни), з того часу й донині гімнастика постійно є в програмі Олімпіад.

Великим поштовхом для розвитку гімнастики в Європі слугувало створення в 1862 р. в Чехословаччині товариства „Сокіл”, яке в цьому ж році провело перші змагання зі спортивної гімнастики. Саме це товариство сприяло популяризації фізичного виховання і значно вплинуло на спортивний рух в Україні.

Історія фізичної культури і спорту українців довгий час перебувала поза увагою дослідників. Сьогодні, будуючи систему фізичного виховання незалежної України, ми повинні вивчати й аналізувати минулий досвід.

Розвиток гімнастики в Україні з кінця XIX ст. був досить різноплановий – пов'язаний із політичною ситуацією. Становлення фізичної культури відбувалося в умовах бездержавності. Українські землі було розділено між різними імперіями: східна частина належала до Царської Росії, а західну було поділено між Австро-Угорщиною, Польщею та Румунією.

Впродовж першої третини XX ст. в Західній Україні, регіоні, що на той час був відокремлений від більшої частини українських земель, функціонувала своя, особлива модель розвитку спортивного руху. Тому мета методичних матеріалів зводиться до висвітлення специфіки становлення спортивної гімнастики в Україні.

1. ВПЛИВ СОКІЛЬСТВА НА СТАНОВЛЕННЯ ГІМНАСТИЧНОГО РУХУ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ ТА СХІДНІЙ УКРАЇНІ

В Росії товариство „Сокіл” виникло до 1900 року. Швидкий розвиток сокольського руху почався після революції 1905–1907 рр. Це пояснюється тим, що царський уряд вирішив використати сокольську гімнастику для відволікання робочої молоді та студентів від політичної діяльності та для її допризовної підготовки. З Чехії запрошували викладачів гімнастики. Гімнастика як навчальна дисципліна була введена в реальних, військових училищах і гімназіях.

Перші спроби створити гімнастичні гуртки в Україні було розпочато ентузіастами-одинаками спорту ще в середині XIX ст. Саме в 1861 р. в Одесі було організовано такий гімнастичний гурток, потім і в інших містах України: Києві, Харкові, Чернігові, Катеринославі, в містах, які мали тісні торгівельні зв'язки з європейськими країнами. Саме тут почали швидко розвиватися гімнастичні ідеї.

До речі, Одеський гурток відкрився на 10 років раніше, ніж було створено перше Російське офіційне „Товариство гімнастів” у Москві. Царські чиновники заборонили реєстрацію організації. Лише в 1897 році в Одесі офіційно було зареєстровано гімнастичне товариство під назвою „Товариство сприяння фізичному розвитку”.

У 1895 році в Києві розпочав свою діяльність перший атлетичний гурток, створений Е. Ф. Гарнич-Гарницьким. Тоді ж виникла ідея об'єднання дрібних гуртків і груп у товариство з гімнастичним нахилом. Для цього Е. Ф. Гарнич-Гарницькому та його колегам знадобилося чотири роки невпинної діяльності. В той же час чеські посланці, котрі проживали в Києві в районі Шулявки,

створили для занять гімнастикою відділення „Сокіл”. Сокольська гімнастика на той час була найпопулярнішою в Європі, але „Атлетичне товариство” протягом тривалого часу недооцінювало форми й методи роботи „сокільців”. Усе ж 1901 р. київські аматори гімнастики вирішили об'єднатися з чеськими гімнастами, створили статут і затвердили офіційну назву – „Київське атлетичне і гімнастичне товариство”. Саме від цієї дати веде відлік розвиток гімнастичного руху в Україні. Спершу товариство об'єднувало 60 постійних членів. Заняття проводилися двічі на тиждень під керівництвом аматорів гімнастики – чеха Ф. Котека і швейцарця Ф. Циглера в міському гімнастичному залі „Турнферейн”.

Діяльність товариства привернула увагу мільйонера-мецената А. М. Терещенка – любителя музики живопису й спорту. В 1903 році на його кошти було орендовано приміщення по вул. Мало-Васильківській і придбано гімнастичне обладнання. Цікаво, що цей зал функціонував аж до 1969 року. Маючи фінансову підтримку, товариство розростається і змінює назву на гімнастичне товариство „Південь”. Усе ж приватні внески скоро скінчилися, заняття систематично не проводилися, але ентузіасти гімнастики не захотіли втрачати своє товариство й енергійно шукали фінансової підтримки. Було вирішено налагодити зв'язки зі спортивними організаціями Петербурга, де в 1905 році проводився Всеросійський чемпіонат із гімнастики.

Члени „Київського атлетичного і гімнастичного товариства” зібрали необхідну суму грошей і відправили на ці змагання кращого свого гімнаста Богумила Ганзатка, який здобув перемогу, отримав диплом чемпіона і перехідний кубок. Ця перемога піднесла авторитет і популярність гімнастичного товариства в Києві. Дуже корисну роботу, спрямовану на розвиток гімнастики в навчальних закладах Києва, проводили лікарі В. Крамаренко, А. Анохін та викладач – чех А. Коваржик.

У грудні 1909 року було затверджено новий статут і назву – „Київське гімнастичне товариство „Російський Сокіл“. В 1911 році кількість гімнастів наблизилася до 700 чоловік, а заняття зберігали принципи сокольства. Одночасно з підготовчими гімнастичними вправами тут популяризуються вправи на гімнастичних приладах, однак заборонялися вправи: „стояння вгору ногами, обертання навкруги приладу доти, доки гімнаст не засвоїть інші елементарні вправи“. Вправи на коні – махи і перекладні до 18 років вважалися шкідливими. Взагалі, поняття „гімнастика“ мало найрізноманітніші тлумачення, але найпопулярнішим було таке: „Гімнастика – це всякий рух, корисний для здоров'я“. У товаристві читалися лекції на спортивні теми, але особливо популярними були лекції про античну гімнастику та історію гімнастичних приладів. Передова інтелігенція України підтримувала принципи гармонійного розвитку особистості, розглядала гімнастику як засіб розвитку фізичних і духовних сил людини, тому в гімназіях та училищах гімнастика розвивалася активно, а в гімнастичних гуртках переважала молодь. Кращі учні на святах і показових виступах демонстрували свою майстерність на приладах, навіть крутили „сонце“ на перекладні. Все ж слід відзначити, що в ті часи будь-яке змагання, особливо серед дітей та юнацтва, вважалось шкідливим, а якщо і проводилося, то з включенням не лише гімнастичних вправ, а й комплексно з гирями, боксом, боротьбою, легкою атлетикою, плаванням. Так, у 1913 році Київське гімнастичне товариство влаштувало разом з гуртками „Любителі спорту“ і „Спорт“ змагання з легкої атлетики, гімнастики й боксу. В гімнастиці постійними суперниками були викладач Тимор, студенти університету Корчинський і Нацевич, талановитий учень гімназії Мрижак.

Київське гімнастичне товариство користувалося високим авторитетом, і тому йому було доручено провести в Києві у 1913

році першу Всеросійську олімпіаду. Головою олімпійського комітету було обрано А. Анохіна. Комітет склав програму змагань із гімнастики і перші правила суддівства за десятибальною системою. Програма передбачала обов'язкові й довільні вправи та кілька видів із легкої атлетики. Тоді ж з'явилися і перші вимоги – включати до комбінації на кожному приладі три силових вправи та три елементи на спритність.

У Харкові товариство „Сокіл“ було організоване в 1905 році, але офіційне його відкриття і підйом прапора відбулося в 1910 році. До цього, в 1895 році при першому реальному училищі організовано гімнастичне товариство з німецькою системою викладання, організатором якого був М. Ф. Вільгельм. Товариство в той час культивувало чотири види спорту: гімнастику, боротьбу, фехтування і штангу. Заняття проводилися в другу зміну, де тренувалися учні гімназій, реальних училищ, вищих навчальних закладів, службовці і незначна кількість робітників. Платня за навчання складала 1 карбованець за місяць, а для учнів – 75 копійок. Спортивну форму учні купували за свої кошти. Її привозили з Німеччини й коштувала ця форма 3 карбованці 50 копійок. Організаторами товариства були заможні люди, фабриканти, заводчики. Так, головою товариства був власник чавуноливарного заводу, постійними його членами – заводчики: Н. Пільстрем, А. Богданов, С. Грищенко, В. Александрович. У зимовий період заняття проводилися в гімнастичному залі, влітку – на гімнастичному майданчику. Гімнастичне товариство організовувало платні показові виступи на вечорах, у парках, іподромі. Вкінці літнього сезону, зазвичай, проводилися гімнастичні змагання з довільної програми, а також із боротьби, важкої атлетики, фехтування. Переможці змагань нагороджувалися золотими, срібними та бронзовими медалями, цінними подарунками. Заняття в гімнастичному товаристві проводилися

двічі для молодших і три рази на тиждень для старших. Молодші – це юнаки 14–16 років, старші – з 19 років. Уроки проводилися за німецькою системою. Загальну частину уроку проводив лише М. Ф. Вільгельм, а потім відділення розходилося до приладів, де з ними заняття проводили кращі гімнасти. До речі, гімнасти біля приладів стояли за стійкою „вільно”, а не сиділи на лаві, як зараз. Єдиним платним керівником у гімнастичному товаристві був М. Ф. Вільгельм, але стати громадським керівником у відділеннях було надзвичайно почесно. Для цього вимагалось, крім чіткого виконання вправ, бути автором і своєї оригінальної вправи. Так, гімнаст П. Пукас підтягувався декілька разів на перекладині у висі на одній руці, тримаючись за перекладину одним пальцем. Студент університету П. Пелепейченко робив зіскок сальто назад прогнувшись після великого оберту. Б. Протопопов на брусах тримав стійку на одній руці до 10 секунд. Страхування і допомога, як правило, не надавалися – це було ознакою слабодухості гімнастів. Було багато падінь, вивихів, переломів та інших травм, але ті, що постраждали, завжди серед своїх товаришів були героями. В 1911–1912 рр. гімнастичне товариство проводило відбіркові змагання на приладах і вільних вправах, а після закінчення навчального року 40 кращих гімнастів відїздили до Петербурга „на смотр к царю”. За успішний виступ команди Харківського навчального округу в Петербурзі 1913 року М. Ф. Вільгельму було присвоєно імператором Миколою II звання „Гімназіарх всія Руси”. Перше гімнастичне товариство виховало велику кількість гімнастів, які неодноразово захищали честь України. Серед них: В. Бірюков, М. Постников, П. Пелепейченко, М. Протопопов, М. Погребижський, П. Пукас, В. Поздняков.

В цей час у Харкові поширюється і сокольський рух. Організаторами „Сокола” були чехи: Едуард і Отокар Мали. В технічну групу „Сокола” входили: К. Бенеш, брати Мали,

О. Бородавський, Н. Карлаш, Б. Позор'сков. Товариство мало своє правління, технічну раду і касира. Заняття проводилися тричі на тиждень. Зимою учнів нараховувалося до 200 чоловік, а влітку, з виходом на відкритий майданчик кількість учнів збільшувалася до 500, в основному це були діти. Велику роботу з ними проводили К. Зайцев, Н. Карлаш, К. Мали.

Перехід із зимового приміщення на літній майданчик проходив урочисто парадом через усе місто. На чолі колони йшов голова товариства. Гурти людей супроводжували гімнастів до самого майданчика. Після деяких перешикувань починалося спортивне свято з масовими виступами на приладах.

У 1910 році гімнасти Харківського товариства „Сокол” їздили з показовими виступами до Болгарії й Туреччини, а також зустрічалися в матчі з гімнастами Воронежа. В 1912 році в Празі відбувся зліт „Соколів”, на якому успішно виступили й українські гімнасти: брати Мали, К. Бенеш, В. Вацек, брати Петро і Михайло Пелепейченки.

Перша Руська Олімпіада проходила в Києві в 1913 році. Програма з гімнастики була така:

- групові змагання – перекладина, бруси, кільця, кінь, лазіння на драбинах, вільні рухи, стрибки в довжину, стрибки у висоту, біг на 100 метрів, метання ядра;
- індивідуальні змагання – вправи на чотирьох приладах і вільні рухи;
- виступ зразкової групи (не менше 6 чоловік від кожної організації).

Перемога дісталася спортсменам із Петербурга.

У 1913 році в Ризі проходили ювілейні змагання „Рижського гімнастичного товариства”, на яких харківські гімнасти П. Пелепейченко, Н. Протопопов та Н. Гвоздіков завоювали призові місця.

До 1913 року із 26 „сокольських” спортивних організацій, які існували в Росії, 10 знаходилося в Україні. Крім Києва, Харкова та Одеси, організації „Сокіл” існували в Миколаєві, Сумах, Слов’янську, Ізюмі, Чернігові, Херсоні, Житомирі, Катеринославі, Полтаві.

За зразком європейських сокольських організацій в Україні стали проводитися масові гімнастичні свята. Спортивні виступи проводилися два рази на рік: на Пасху та Різдво. Спортивна форма у гімнастів всіх міст України була однаковою і придбана за їхні кошти, а виготовлялася вона в Чехії.

В 1911 році гімнастику було введено в програму навчальних закладів. Тому в серпні 1912 року в Харківському та Київському навчальних округах і в м. Одесі відкрито перші двомісячні курси, де готували викладачів гімнастики.

Ініціатором введення гімнастики в навчальні заклади та відкриття курсів був великий пошановувач гімнастики дійсний статський радник (генерал) Павло Омелянович Соколовський.

На курсах навчалися кращі гімнасти Києва, Харкова та Одеси, які після закінчення навчання направлялися на роботу в навчальні заклади не лише в міста, а й на периферію.

Перед першою світовою війною завдяки зусиллям ентузіастів гімнастики А. К. Анохіна, В. К. Крамаренко, Б. А. Гонзатке, А. Ф. Коваржика – в Києві, В. Г. Ряснянського – в Харкові, М. А. Заусайлова – в Катеринославі, В. Н. Анкудовича – в Одесі, Н. М. Ларіна – в Чернігові, А. В. Граневського – в Житомирі, Я. Н. Олександровича – в Севастополі гімнастика набула популярності в середніх навчальних закладах.

У 1917 році брати Мали, К. Бенеш та інші виїхали до себе на батьківщину в Чехію і „Сокіл” очолив Н. Карлаш. В правлінні залишилися лише Едуард Вацек та Ф. Бородасвський. Після виїзду чехів на батьківщину товариство переживало тяжкий період,

оскільки членські внески ніхто не сплачував, а дотації, які товариство отримувало раніше від братів Мали, припинилося. До 1918 року харківський „Сокіл” животів, а потім і зовсім припинив свою діяльність.

Гімнастичні товариства „Сокіл” у Харкові, Києві, а також інших містах підготували цілу плеяду чудових педагогів, тренерів зі спортивної гімнастики, які відіграли вирішальну роль у розвитку гімнастики в Україні.

Необхідно відзначити ветеранів гімнастики, які до похилого віку віддавали всі сили справі розвитку цього прекрасного виду спорту, у Харкові – Н. Ф. Вільгельм, К. Зайцев, М. Погребинський, Н. Карлаш, Н. Постніков, Е. Бобрижний, А. Ігнат'єв, Н. Дарахчєєв; у Києві – Е. Факторов, М. Александрович, Н. Подольський; в Одесі – В. Сапожников, М. Ганиза, В. Мінічук, Д. Левантовський; у Слов’янську – В. Зінченко; у Сумах – І. Бражник, А. Гончаров; в Ізюмі – В. Борисенко.

Більшість членів цих товариств у дні Жовтневої революції пішла на фронт громадянської війни, а частина працювала у Всеобучі, готуючи бійців для фронту.

2. РОЗВИТОК ГІМНАСТИКИ З 1917 ПО 1941 РОКИ

Після перемоги Жовтневої революції розвиток фізичної культури та спорту набув нового соціального характеру. В перші роки після революції та в період громадянської війни спорт був підпорядкований інтересам військово-прикладної підготовки Червоної Армії і допризовників у рамках програми Всеобучу.

Після революційного ентузіазму, але не маючи достатніх знань і досвіду організаційної роботи, пролетарські спортивні організації допускали під впливом пролеткультівських ідей

помилки. Прихильники пролеткульту не були супротивниками спорту, проте визнавали лише „колективний” спорт. Під впливом цих ідей виникли різні системи гігієнічної, театралізованої та „індустріальної” гімнастики, що носили характер пантомім, чи імітацій художнього копіювання трудових процесів. Гімнастика, що мала спортивну спрямованість, була оголошена пережитком буржуазної культури. Але, незважаючи на це, вона продовжувала розвиватися в робочих спортивних клубах Києва, Харкова та інших міст.

У Чернігові в 1919 році групою робочих-комсомольців було організовано спортивно-гімнастичний клуб „Спартак”. За прикладом Чернігова, А потім Кременчуга, в уїздах Чернігівської та Кременчуцької губерній стали організовуватись відділення „Спартака”, які безпосередньо підпорядковувались губернському клубу. Значне місце в роботі цієї організації займала гімнастика.

В жовтні 1919 року було розпущено всі старі спортивні організації.

В 1920 році харківське товариство „Сокіл” в кількості 180 чоловік перейшло в утворене товариство „Спартак”. Припинили своє існування товариства „Сокіл” і в інших містах, але в розвитку гімнастики воно відіграло значну роль.

Великим гальмом у розвитку спортивної гімнастики стала заборона працівниками Вищої Ради фізичної культури України – професором Крадманом та С. Привисом – роботи на приладах у школах. Прилади із залів було видалено, багато з них знищено, як шкідливе знаряддя виробництва буржуазного сокілства.

Насаджувалися системи Нільса Бука, Жоржа Демені та інших.

Не дивлячись на заборону, деякі фанати спортивної гімнастики таємно займалися на приладах, власними силами їх виготовляли. Так, на станції Основа в Харкові під керівництвом

Н. Постнікова в клубі „Октябрист” працювала секція гімнастики на приладах.

У жовтні 1922 року було проведено Всеукраїнські змагання з гімнастики в Києві. Роком пізніше, в 1923 році, змагання за участю гімнастів декількох міст провів Житомирський гімнастичний клуб.

У 1924 році було відмінено заборону виконувати ^{роботи} роботи на приладах. І коли знову почали вводити гімнастику на приладах, виявилось, що їх немає, або вони зіпсовані так, що працювати на них неможливо. Для популяризації гімнастики знову почали організовувати показові агітбригади.

У 1925 році ЛКСМУ спільно з всеукраїнською організацією „Спартак” провели гімнастичний турнір у рамках Усеукраїнської спартакіади. У змаганнях взяли участь гімнасти дев’яти міст республіки.

У цьому ж році гімнастику було визначено одним із основних засобів фізичного виховання. Після цього рішення значно поліпшилася масова робота з гімнастики в профспілках; почали створюватися секції спортивної гімнастики. Саме тоді покладено початок систематичному проведенню змагань із гімнастики республіканського та всесоюзного масштабів.

Відомими у наш час гімнастами тієї доби були в м. Маріуполі – Н. І. Миронов, В. І. Кологномос, А. Опалько, С. В. Остапенко, І. С. Свиренко, А. С. Мішаков, М. Л. Весфрід, М. І. Романенко; в м. Артемівську – Н. Лубінін, Ю. Черняєв; у Луганську – П. Гончаров.

У Києві з 1924 року гімнастика культивувалася в товариствах: „Металіст” (очолював О. Головченко), „Радпрацівник” (І. Ірак), „Локомотив” (Коваржик), „Кожевник” (І. Подольський), „Рабис” (Черніченко, С. Факторов), „Печатник” (А.Пещанський).

В 1925–1926 рр. організувалося товариство „Динамо”. Спілка охопила гімнастичним рухом більшість правоохоронних структур.

Розвиток спортивної гімнастики стимулювала I Всесоюзна спартакіада 1928 року. В період підготовки до великої спортивної події країни в Києві, Харкові, Чернігові, Луганську, Одесі та інших містах було проведено спортивно-гімнастичні агітаційні свята, в яких узяли участь близько 25 тис. чол. У переддень Всесоюдної спартакіади в Харкові пройшли міжпрофспілкові змагання, а пізніше – першість зі спортивної гімнастики в програмі майбутньої спартакіади.

Першим чемпіоном республіки став київський гімнаст Є. Г. Факторов, далі заслужений тренер СРСР.

Всесоюзна спартакіада 1928 року в Москві підвела підсумки першого етапу розвитку спортивної гімнастики. Її технічний та організаційний рівень був ще невисокий, однак спартакіадний турнір затвердив спортивну спрямованість гімнастики.

У цій спартакіаді команда України посіла 1 місце з п'яти команд-учасниць. Друге місце посіла команда Північного Кавказу, третє – команда Ленінграду, четверте – Узбекистану і п'яте – Москви. Крім гімнастів СРСР виступали приватно німецькі та французькі гімнасти.

У 1930 році в Харкові було проведено командну першість України зі спортивної гімнастики. У змаганнях збірна команда Харкова посіла 1 місце, а в особистому заліку переміг харків'янин Леонід Шило.

У цьому ж році в Харкові проводилися змагання зі спортивної гімнастики між УРСР та РСФСР. У складі України були кращі гімнасти Харкова, Києва, Дніпропетровська. Після I-ої Всесоюдної спартакіади 1928 року ці змагання були найбільшими

та змістовнішими. Виріс технічний рівень гімнастів, визначилися нові тенденції в розвитку цього виду спорту.

У 1932 році в Харкові проведено першість України з гімнастики. Абсолютним переможцем став Л. Єгоров. В цьому ж році проводилися змагання і в Запоріжжі.

Популяризації гімнастики сприяли передачі по радіо, введені з 2 січня 1929 року в Москві, а потім і в Україні.

В 1932 році з 24 серпня по 4 вересня в Ленінграді проводилася 2-га першість СРСР із гімнастики, в якій взяли участь і жінки, в тому числі й гімнастки України. Команда України зайняла 3 місце. В особистому заліку жінок перемогла Л. Вашигіна (Харків). У програму, як і в 1930 році було включено, крім гімнастичних вправ, багато прикладних видів, в основному: біг на 100 м, метання гранати, крос. Крім того, в залік входила стрільба з малокаліберної гвинтівки.

Згідно положення про командний залік кожному колективу необхідно було виставити 6 гімнастів 1-го розряду, 6 гімнастів 2-го розряду 4 – старшого розряду.

Командна першість визначалася за найбільшою сумою отриманих балів: 5 учасників 1-го і 2-го розрядів та учасників старшого віку – чоловіків і жінок.

Особиста першість розігрувалася в кожному розряді й визначалася за найбільшою сумою балів, отриманих учасниками за виконання обов'язкової і довільної програм гімнастичного багатоборства та додаткових видів.

Українська команда старшого віку в складі 4-х чоловік зайняла 1 місце. Ось прізвища переможців: В. Васильєв (Одеса, 2 місце), Н. Постніков (Харків, 1 місце), Н. Дарахчєєв (Харків, 3 місце), Л. Лівенцев (Донецьк, 4 місце).

З 1933 року змагання з гімнастики проводяться регулярно.

У квітні (14–17) 1933 року в Москві проходила III особисто-командна першість зі спортивної гімнастики. На відміну від двох попередніх першостей Союзу програма цих змагань складалася лише з гімнастичного багатоборства.

1934 рік був насичений змаганнями та з'явленням низки рішень стосовно подальшого розвитку гімнастики в Україні. Зокрема в Харкові було проведено чемпіонат республіки, в якому взяли участь гімнасти Харкова, Києва, Запоріжжя та Одеси. Чемпіоном серед чоловіків став М. Мачковський (Харків), а серед жінок – Є. Бокова (Київ).

У 4-ій першості СРСР (15–18.10.1934, м. Тбілісі) команда України зайняла лише 4 місце. В особистій першості переможницею в стрибках через гімнастичний стіл стала Є. Бокова.

З 1934 року спортивна гімнастика в Україні набула масового характеру, що дало змогу республіці стати провідним методичним центром і виховати плеяду талановитих гімнастів, таких, як М. Дмитрієв, Л. Яриза, А. Зайцев, Є. Бокова, Т. Демиденко, Г. Гончаров, Є. Стреляцька, О. Наливайко, М. Мачковський, А. Мішаков.

З 1936 року щорічно почали проводитися всесоюзні шкільні гімнастичні змагання, які значною мірою сприяли покращенню роботи зі спортивної гімнастики в дитячих спортивних школах і підвищили до неї інтерес школярів.

У 3-ій особистісно-командній першості Союзу (24–29.12.1936, м. Москва) взяли участь команди Москви, Ленінграда, України і Грузії – всього 112 гімнастів. На цій першості гімнастам уперше присуджувалося звання маestra спорту СРСР.

Командну першість поділили Україна і Москва. Норми маestra спорту СРСР з команди України виконали два гімнасти:

М. Дмитрієв і Л. Яриза. В особистому заліку перемогу отримав гімнаст України М. Дмитрієв, а на третьому місці був А. Ібадулаєв.

26–29 березня 1936 року в Москві відбулися перші Всесоюзні змагання школярів. Від України взяли участь три команди школярів – із Харкова, Одеси та Києва. Кожна команда нараховувала в своєму складі 16 чоловік. Гімнасти виступили невдало: харків'яни зайняли 5 місце, а одесити – 7 місце.

У складі збірної команди СРСР на III Міжнародній робочій спортивній олімпіаді 1937 року, що відбулася в Антверпені, виступали представники української гімнастичної школи М. Д. Дмитрієв, А. Г. Зайцева, Е. А. Бокова, Т. А. Демиденко.

За успішні виступи на змаганнях 1937 року М. Дмитрієв був нагороджений орденом „Знак Пошани” і йому одному з перших присвоєно звання „Заслужений майстер спорту СРСР”.

У 1938 році в Союзі налічувався 21 майстер спорту СРСР серед чоловіків. Вісім із них було з України: М. Дмитрієв (Київ, „Спартак”), С. Жигилевич (Київ, „Наука”), А. Ібадулаєв (Київ, „Спартак”), Л. Люсітенко (Харків, „Будівельник”), М. Мачковський (Харків, „Темп”), А. Ройтман (Київ, „Динамо”), Л. Свешніков (Київ, „Темп”), Л. Яриза (Харків, „Трактор”).

Із 17 майстрів спорту з гімнастики серед жінок СРСР 6 було з України: Є. Бокова, Т. Демиденко (Київ, „Динамо”), Б. Ваксман (Київ, „Спартак”), Г. Гончарова (Харків, „Трактор”), Г. Константинова (Київ, „Темп”), О. Стреляцька (Одеса, „Здоров'я”).

Із 18–20 травня 1939 року в Києві проводилася вперше особистісна першість СРСР за окремими видами гімнастики. Абсолютним чемпіоном з багатоборства став А. Ібадулаєв. Другим був М. Дмитрієв. Серед жінок 2 місце зайняла Т. Демиденко. До речі, Аджатул Ібадулаєв – багаторазовий чемпіон СРСР. Він був першим атлетом, який винайшов свою систему тренувань – двічі

на день шість разів на тиждень. Крім того він створив свій особливий стиль вправ на поперечині і кільцях.

У грудні 1939 року в Києві проводились перші міжвідомчі змагання.

Визнаючи великий внесок українських фахівців і суддів у розробку нових правил змагань, Всесоюзний спорткомітет у 1939 році присвоїв звання судді Всесоюзної категорії М. А. Олександровичу, І. А. Бражнику, А. М. Ігнатієву, П. А. Коляденко, А. Б. Песчинському, А. М. Сасвичу та Є. Г. Факторові. У 1940 році першість УРСР проводилася в Харкові в останнє, оскільки в 1941 році почалася Велика Вітчизняна війна. Переможцями серед чоловіків став А. Ібадулаєв, серед жінок – Г. Гончарова (Харків). Знаменною подією передвоєнного періоду стали масові Всесоюзні комсомольські змагання з гімнастики з 6 по 20 квітня 1941 року. В них взяли участь по всьому СРСР 7486000 юнаків та дівчат.

З 1941 по 1945 рр. (в роки Великої Вітчизняної війни) вправи гімнастики використовувались як засіб допризовної підготовки і метод лікування поранених та хворих солдатів.

3. ФОРМУВАННЯ ГІМНАСТИКИ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ТА НАУКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

З 1925 року в Україні розгортається науково-дослідницька робота в галузі гімнастики; тоді ж розроблено типову схему уроку гімнастики та класифікацію гімнастичних вправ. У початковій і середній школі з 1926–1927 навчального року введено нові програми з фізичного виховання, основою яких були гімнастичні вправи.

1929 рік знаменний уведенням фізичної культури в програми вищих навчальних закладів. Однак, єдиних програм не

існувало, а в методичних вказівках основне місце відводилося гімнастиці. Розроблено питання теорії та методики гімнастики. В Україні почала видаватися навчально-методична література з гімнастики на українській та російській мовах (додаток 1).

У 1929 році відбулася науково-методична конференція з гімнастики, яка вирішила низку організаційно-методичних питань. На цій конференції гімнастику вперше було розділено на окремі види. У цьому ж році почалися передачі ранкової гімнастики по радіо. Успішно впроваджувалася в життя лікувальна гімнастика. Її почали застосовувати в лікарнях, поліклініках, диспансерах та в інших медичних закладах.

Великою подією 1930 року стало відкриття (20 травня) державного інституту фізичної культури (ДФК) у Харкові. Це стало поштовхом для розвитку гімнастики в Україні.

В цьому ж році в Києві та Одесі були відкриті технікуми фізичної культури, які почали свою роботу з 1 вересня 1930 року.

Серед випускників технікумів були найсильніші гімнасти республіки – Віктор Чукарін, Юрій Олейник, Олексій Гориневич, Ю. Жигилевич, В. Павленко, Шота Ройтман. Серед жінок – Євдокія Бокова, Таїсія Демиденко, Броніслава Ваксман, Наталія Селіжинська. Технікум виховав найсильніших гімнастів, членів збірної країни, чемпіонів світу, Європи та Олімпійських ігор, таких, як Віктор Чукарін, Євдокія Бокова, Таїсія Демиденко.

Першими викладачами кафедри гімнастики Харківського інституту фізичної культури, яку утворено в 1934 році, були І. А. Бражник, К. Степанов, А. І. Ігнатієв, Челідзе.

Організаційному й методичному розвитку спортивної гімнастики сприяла конференція тренерів та суддів, проведена в 1931 році у Харкові. Конференція визначила єдиний підхід до суддівства змагань і підготовки гімнастів.

Очолював кафедру гімнастики ХДІФК І. А. Бражник, який своїми науково-методичними роботами збагатив теорію і практику підготовки кваліфікованих гімнастів. Під його керівництвом неодноразово збірні команди УРСР були переможцями першостей СРСР, а окремі гімнасти – призерами змагань.

У 1931 році з ініціативи комсомолу затверджено і введено у фізкультурну практику комплекс „Готовий до праці й оборони СРСР” (ГПО). В комплекс ГПО I ступеня включено й гімнастичні вправи.

В цьому ж році на першій конференції, присвяченій фізичній культурі на виробництві, введено гімнастичні вправи з метою оздоровлення робітників та підвищення продуктивності їх праці. Гімнастичні вправи стали широко використовуватися і в лікувально-профілактичних закладах.

В 1932 році введено комплекс ГПО II ступеня. В ньому значно більше уваги надавалося гімнастиці; в нормативи включено вільні вправи та вправи на перекладині, брусах, лазіння по канату й опорний стрибок.

У 1934 році в Москві проводилася I Всесоюзна суддівська конференція зі спортивної гімнастики, на якій затверджено єдині правила змагань і методику судівства. Україну представляв завідувач кафедри ХДІФК І. А. Бражник.

У 1935 році розроблено єдину (обов'язкову для всіх) Всесоюзну класифікаційну програму зі спортивної гімнастики, яка стала основним критерієм оцінки спортивних успіхів і визначила завдання подальшого вдосконалення радянських гімнастів.

І. А. Бражник очолив республіканську секцію і тренерську раду збірної команди гімнастів УРСР, спрямовуючи всіх спеціалістів на пошук нових шляхів розвитку гімнастики.

Спочатку з І. А. Бражником у ДІФКУ навчально-тренувальну роботу з гімнастики вели викладачі А. Челідзе,

С. Мяшин, К. Степанов, А. Ігнат'єв. У 1935–1936 рр. Кафедру поповнили випускники ДІФКУ А. Мішаков, В. Буленок, М. Мачковський, О. Наливайко, Г. Кастеллі, Є. Гузь, Г. Гончаров і в 1937 році Л. Соболев. У цей період під керівництвом А. Онищенко почала формуватися акробатика, а під керівництвом А. Семенової – художня гімнастика.

Кафедра була науковим і методичним центром гімнастики. Семінари й курси, які проводив у Києві І. Бражник, сприяли виявленню й росту найсильніших гімнастів країни.

Співпраця харківських і київських педагогів та гімнастів сприяла виявленню нових імен здібних гімнастів.

До Великої Вітчизняної війни в Харкові проводилася велика робота з гімнастики у загальноосвітніх школах; організовувались районні змагання, дитячі групи в громадських товариствах. Що не можна сказати про інші міста України.

У липні 1937 року вперше проводилися Всесоюзні змагання з гімнастики студентів вищих навчальних закладів і технікумів. Ці змагання стали традиційними і проводились у канікулярний час.

Крім великої навчальної роботи кафедра гімнастики у ДІФКУ організовувала видовищні спортивно-гімнастичні виступи, які являлися могутнім засобом агітації та пропаганди гімнастики й залучали до систематичних занять спортом широкі верстви населення.

Вперше показові виступи проведено в 1933 році на стадіоні „Динамо” в Києві. Техніка спортивно-гімнастичних вправ постійно зростала і в 1936 році колектив ДІФКУ домогся права виступати в Москві на Красній площі складом у 500 чоловік.

За успіхи в галузі підготовки кадрів, спеціалістів фізичної культури та спорту ДІФКУ був нагороджений Почесним Червоним Знаменом Ради Народних Комісарів України СРСР.

У 1938 році Всесоюзний комітет із фізичної культури та спорту затвердив нову гімнастичну термінологію, оскільки стара не відповідала нормам російської літературної мови. Таким чином сокольська термінологія, яка вживалася до цього часу, була вилучена з користування, а російськомовна гімнастична термінологія була офіційною в Україні до часів незалежності.

У 1938 році почав видаватися науково-методичний журнал „Гімнастика”, в якому друкувалися статті українських дослідників-практиків цього виду спорту.

У цьому ж році прийнято нову шкільну програму з фізичної культури. Особливою її рисою є те, що гімнастику вперше представлено в якості відносно самостійного розділу.

Період з 1931 по 1941 рр. Характеризується бурхливим розвитком науково-методичного забезпечення з гімнастики в Україні. Регулярно видаються підручники, навчальні посібники, програми, інструкції тощо. Українські інститути фізичної культури активно починають займатися науковими проблемами гімнастики, вдосконалюється теорія та методика гімнастики.

4. СПОРТИВНО-ГІМНАСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Суттєвий вплив на розвиток спортивно-гімнастичного руху мало геополітичне становище Західної України, яка до Першої світової війни перебувала під окупацією Австро-Угорщини, а в міжвоєнний період – Польщі. Окупаційна влада всіляко перешкождала цьому процесові, вбачаючи в ньому важливий чинник формування національної свідомості населення, а отже, і загрозу існуючому державному устрою.

В Австро-Угорській імперії діяла конститутція, що певною мірою сприяло розвитку національно-культурного життя, зокрема спортивно-гімнастичного руху. На початку ХХ століття в Галичині, Закарпатті та Буковині активно діяли найрізноманітніші

спортивні організації, формувалася система спортивних змагань. Прикметне, що в Західній Україні спортивні клуби формувалися за національною ознакою. Існували українські, польські, німецькі, єврейські, угорські та інші спортивні товариства.

Започаткували українське тіловиховання засновники „Руської трійці” – Маркіян Шашкевич, Яків Головацький, Іван Вагилевич тим, що дослідили витoki української фізичної культури. Їх естафету перейняла нова генерація української молоді, очолювана І. Франком, М. Грушевським, І. Боберським, К. Трильовським, Р. Шашкевичем – фундаторами сокільського, січового, пластового, лугового спортивного руху – головного джерела національних сил у визвольних змаганнях.

Подальшій популяризації фізичного виховання сприяло чеське спортивне товариство „Сокіл”. Значний вплив на спортивний рух Галичини мали польські гімнастичні товариства „Сокіл”, засновані в 1867 році.

У 1886 році інженер Василь Нагірний у статті „Працюймо, а Бог нам допоможе!” закликав до створення пожежно-руханкових та гімнастичних товариств „Сокіл”. Він же в 1887 році затвердив статут українського „Сокола”. На основі цього статуту в 1891 році засновано перше товариство „Сокіл” у с. Кульчиці, що на Тернопільщині.

З моменту офіційного створення у Львові в 1894 році товариства „Сокіл” спортивно-гімнастичний рух стає організованим і набуває значного поширення на всіх західноукраїнських землях.

5 травня 1900 року в с. Заваллі, що на Івано-Франківщині, було створено спортивно-пожежне гімнастичне товариство „Січ”. Січовий рух, побудований на глибоко національній ідеї козацького романтизму, відразу ж знайшов поживний ґрунт в українському селі. Сама назва „Січ”, внутрішній козацький уклад товариства, національні однострої, січові відзнаки у вигляді малинових стрічок були близькі душі народу, зокрема для молодішої генерації галицького селянства. Вони нагадували про славні козацькі часи.

виховували молодь на героїчних традиціях, гартували її дух, готували до визвольних змагань, які незабаром мали пройти і в яких січова ідея відіграла вирішальну роль. Гімнастичні вправи були обов'язковими для кожного члена товариства, адже січовики прагнули успадкувати не лише козацьку славу, а й силу. А свої вміння вони регулярно показували на січових святах, чим щоразу більше пропагували фізичний гарт серед українського народу.

Перший осередок організованого українського спорту виник в Українській академічній гімназії у Львові в 1906 році й називався „Український спортивний кружок” (УСК). В 1911 році молодь, яка вийшла зі стін гімназії, заснувала відоме спортивне товариство „Україна” – символ українського суспільного життя на західноукраїнських землях першої половини ХХ століття. Зі створенням „України” спортивне життя в Галичині набирає стрімких темпів.

Апогей розвитку січового гімнастичного руху припадає на 1914 рік, коли фактично в кожному галицькому й буковинському селі існувала „Січ”. Кількість активних членів товариства перевищила 40 тисяч чоловік і всі пам'ятають 12-тисячне січово-сокільське змагання з нагоди 100-річчя від народження Т. Г. Шевченка.

Після закінчення Першої світової війни і встановлення польського поневолення на етнічних українських землях Галичини багато українських політичних, молодіжних та гімнастичних товариств та організацій було заборонено. Така доля спіткала й товариство „Січ”, але не саму ідею. 25 березня 1925 року в с. Підберізіях Львівського повіту на місці розпущеної „Січі” доктор Роман Шашкевич засновує нове спортивне товариство „Луг”.

Гімнастичні товариства „Сокіл”, „Січ”, „Луг” стали тією основою, на якій у Галичині зароджувався український спорт.

Ідеї козацької звитяги, січові звичаї, дух фізичного та військового вишколу, започатковані „Січчю”, здобули популярність в українському суспільстві, про що засвідчили лугові

свята. Вже через рік на перше лугове свято з'їхалися спортсмени з цілого краю. У гімнастичних та акробатичних виступах взяли участь декілька тисяч чоловік, а до вересня 1939 року осередки „Лугу” були по всій Галичині.

У 1933 році в цьому регіоні України існувало вже понад 50 спортивних клубів. Найвідоміші з них: „Буй-тур” – у Станіславові, „Поділля” – в Тернополі, „Довбуш” – у Чернівцях, „Русь” – в Ужгороді, „Скала” – в Стрию, „Дністер” – у Самборі, „Сян” – у Перемишлі.

З метою їх об'єднання в березні 1925 року створюється Український спортивний союз – організаційний центр українського спорту. Дні українського спортсмена, Запорозькі ігрища, пропаганда спорту серед українського населення, проведення окремих чемпіонатів Галичини, видавництво спортивних газет і журналів „Зміг”, „Спорт”, „Спортивні вісті” та інші – це робота Українського спортивного союзу – громадської структури, яка не мала жодної державної підтримки.

Важливе значення вже на початку зародження української спортивної тенденції мало впровадження української спортивно-гімнастичної, особливо характерної для всіх систем фізичного виховання того часу. Звідси мети, біги, скоки, ходи, стусани, руханка, змаг, впоряд, прорух, дужання, двигання, відбивання, пошиванка, копанка, сітківка, кошиківка, наколесництво, гаківка, санкарство, совганя.

У повній відповідності до української ментальності робиться спроба класифікації фізичних вправ. Усі фізичні або тілесні вправи, як їх тоді називали, поділялися на дві групи: впоряд (вправи в строю), прорух (загальнорозвивальні вправи для м'язів кінцівок і тулуба), народні вправи (в значенні прикладні: біг, ходьба, стрибки, метання, боротьба, піднімання ваги, плавання тощо), приладові вправи (вправи на різноманітних гімнастичних приладах), рухові вправи (ігри з пересування на місцевості), рухові ігри (ігри спортивного та змагального характеру), польові вправи (походи, воєнні ігри тощо), танці і танцювальні вправи, їздові

вправи (їзда верхи, на велосипеді, автомашині (автогонки), планері, санках, лижах, ковзанах), мандрівництво (сучасний самодіяльний туризм), пожарництво (вправління в гасінні пожеж, що в ті часи мало важливе практичне значення), окружні вправи (вправи військового характеру: стрільба, мистецтво самозахисту, володіння холодною зброєю), пласт (мистецтво табірної життя в природі).

Союз української поступової молоді імені М. Драгоманова „Каменярі” був ідейним продовжувачем „Січі” та „Лугу”. Така спадкоємність пов’язана з тим, що коли окупаційна влада починала забороняти діяльність осередків одного товариства в зв’язку з його великою популярністю серед населення, то провідники цього товариства реєстрували нову організацію. Так, після війни та визвольних змагань, що закінчилися поразкою, польська окупаційна влада припиняла діяльність осередків „Січі” та „Сокола”, яких у 1928 році було 586, а вже в 1931 році лише 320.

Таким чином, на підставі вищесказаного можна стверджувати, що Союз української поступової молоді імені М. Драгоманова „Каменярі” був надзвичайно популярним серед української молоді в 30-х роках ХХ століття. Діяльність товариства була спрямована на виховання гармонійно розвиненої особистості, звертаючи належну вагу на інтелектуальний, духовний та фізичний розвиток молоді.

Фізичне виховання юнаків та дівчат здійснювалося на заняттях фізичними вправами та на секційних заняттях із різних видів спорту, які в цей історичний період лише завойовували свою популярність.

Слід відмітити, що гімнастичні вправи, які включали в себе ритмічні вільні рухи та побудову веж, складала основу руханково-спортивних свят. Такі святкування проводилися досить часто, а в окремих місцевостях – кожної неділі, і під час їх проведення спочатку всі учасники виконували гімнастичні вправи, а вже потім хтось змагався в одному виді спорту, а хтось – в іншому. Отже,

гімнастичні вправи складала основу тіловиховання членів Союзу української поступової молоді імені М. Драгоманова „Каменярі”.

Значний вклад у розвиток спортивно-гімнастичного руху в Західній Україні вніс Іван Боберський (1873–1947). Батьком українського тіловиховання називали І. Боберського ще за його життя. Вчився він у Самбірській класичній гімназії, яку закінчив 1891 р. Студіював німецьку філологію в університетах Львова та Граця. Саме в австрійському Граці, як активний член тутешнього українського товариства „Русь”, він захопився ідеєю фізичного виховання молодого покоління. У кращих спортивно-гімнастичних осередках Німеччини, Чехії, Швеції, Франції І. Боберський детально ознайомлюється з передовими методиками, тенденціями, напрямками фізичної культури.

Почавши педагогічну діяльність у Європі, І. Боберський на початку 1901 р. повертається в Галичину, до Львова, щоб своїм досвідом, енергією, завзяттям захопити й показати українському юнацтву значення та роль фізичного виховання в житті людини й нації. Його подвижницьку працю з цього напрямку не можна оцінити без подиву, серед інертного до будь-яких гімнастичних занять українського загалу за короткий період виникає ціла низка українських спортивно-гімнастичних товариств.

Крім німецької мови в Академічній гімназії Львова, І. Боберський викладає гімнастику в гімназії черниць-василянок.

І. Боберський організовує перший спортивний гурток, який переріс згодом у знамените спортивне товариство „Україна”. Вихованці Боберського з гімназії утворили у вересні 1911 р. спортивне товариство студентів вищих шкіл, давши йому, за порадою свого вчителя, назву „Україна”.

І. Боберський стає лідером українського сокілства, а згодом очолює львівський „Сокіл-батько” – головний центр українського сокілського руху, який був поширений скрізь. Поруч із ним розвивається Січовий рух під керівництвом Кирила Трильовського, з’являються перші пластові осередки і спортивні

гуртки. 11 вересня 1911 року Сокільський Здвиг зібрав до Львова близько 8 тисяч українських руховиків

Розуміючи важливість популяризації, І. Боберський вперше починає активно використовувати засоби друкованого слова. У 1903 році з'являються перші його книги із записами дитячих рухливих ігор та забав, а також описи окремих спортивних ігор.

1904 року у Львові виходить перший підручник І. Боберського „Забави і гри рухові”, який витримав до кінця 30-х років ще 5 видань. Перу І. Боберського належать і перші праці організаційно-методичного характеру з фізичного виховання та ідейно-теоретичних засад розвитку українського спортивно-гімнастичного руху. За його почином видано у Львові підручник „Пласт” доктора Олександра Тисовського.

Неабияку роль відіграв І. Боберський у становленні української спортивної періодики. З вересня 1908 року починають виходити у Львові „Сокільські Вісті” у вигляді додатку при „Свободі”, „Народнім слові”.

У жовтні 1910 року „Сокіл-батько” починає видавати двосторінковий додаток до „Нового Слова” – газету „Вісти із Запорожжя”. Під цією ж назвою із січня 1911 року, маючи вже перший досвід, „Сокіл-батько” починає видавати самостійний часопис „руханкових, змагових і пожарних товариств” під редакцією І. Боберського та Сеня Горука. Удвох вони готують щорічні календарі „Вістей із Запорожжя”. Сам І. Боберський активно дописує і до інших українських видань. Його журналістський хист розкрився на шпальтах „Діла”, „Нового часу”, а також у виданнях української еміграції.

Однією з важливих сторін діяльності І. Боберського було те, що йому вдалося створити своєрідну систему української спортивної термінології. Саме його стараннями стали поширеними на західноукраїнських землях такі терміни, як лешетарство (лижний спорт), наколесництво (велосипедний спорт), гаківка (хокей), копаний м'яч (футбол), відбивана (волейбол), змаг, змагунка тощо.

І. Боберський організував першу на Західній Україні руханкову навчальну групу при учительському гуртку „Сокола-батька”. До тренувань і змагань залучав шкільну молодь. Руханка стала обов'язковим предметом.

Чого прагнув Боберський? Як учитель німецької мови й руханки, він не міг не звернути увагу на те, що європейські народи скористалися спортом для консолідації нації, пробудження національної свідомості.

Сучасники дали професору Івану Боберському заслужений і почесний титул „Батька української фізичної культури”.

Окрему увагу слід приділити розвитку гімнастики на Волині. Є дані про те, що особливу роль у розвитку фізичної культури на Волині відіграло відкриття 2 вересня 1910 року Волинського гімнастичного товариства „Сокіл”. Слідом за Житомирським товариством, яке на початку своєї роботи нараховувало всього 34 чоловіка, гімнастичні відділення „Сокіл” були відкриті у 1911 році в селі Квасиліві Ровенського повіту, в якому займалось 42 чоловіка. 11 липня 1911 року газета „Жизнь Вольти” писала: „По-видимому правление „Сокола” решило энергично заняться своим делом. Было бы весьма желательно, чтобы лица, явно понимающие всю важность физического развития нашей дряблой молодежи, пришли бы обществу на помощь”. Потім гімнастичне товариство „Сокіл” було утворене у Здолбунові та Ровно. У Житомирі й Луцьку було утворене „Товариство любителів фізичних вправ”.

Ось, що писала „Волинская почта” 12 листопада 1912 року: „Музыкальному вечеру предшествовали гимнастические соколиные упражнения учениц под руководством господина Фредлиха, своим прекрасным исполнением гимнастических приемов ученицы вызвали общее одобрение присутствующих”. Місцем проведення занять Волинського гімнастичного товариства „Сокіл” служила друга чоловіча гімназія вулиці Пушкінській. Спеціальним циркуляром Міністерства народної освіти передбачалось введення в учбових закладах гімнастики та рухливих ігор. Однак, воно постійно не виконувалось, так як не

було спеціалістів та матеріальної бази. Більшою частиною фізичне виховання доручалось людям випадковим, які шукали додатковий заробіток і не мали спеціальної освіти. До викладання залучались офіцери і навіть унтерофіцери, які мали туманне поняття про методику викладання фізичного виховання.

Разом з тим у той час працювали й справжні спеціалісти своєї справи. Ветеран фізкультурного руху в області Сергій Іванович Іванов із вдячністю згадував цікаві уроки гімнастики у Сарненському залізничному училищі, в якому вчився до 1917 року.

У першій чоловічій гімназії м. Житомира у 1872-73 навчальному році гімнастика проводилась у першому і третьому класах два рази на тиждень, у другому, четвертому, п'ятому й шостому – по одному, а у підготовчому класі – тільки на перерві.

До 1873–74 навчального року на уроках гімнастики займались вільними вправами й маршируванням (підготовча гімнастика). Потім з четвертого класу почали проводити гімнастику на снарядах. Уроки з гімнастики у шостих – восьмих класах були тільки для бажаючих. У подальшому, майже всі уроки гімнастики були винесені на велику перерву.

У комерційному училищі К.П. Ремезової працювали два викладачі гімнастики, були гімнастичні снаряди, фізкультурною хлопчики займалися на останньому уроці, а дівчатка з п'ятої години вечора. Гімнастика проводилась один раз на тиждень. У жіночій гімназії св. Анастасії приміщень для занять гімнастикою не було, але уроки у 5-6 класах проводились теж один раз на тиждень на відкритих майданчиках.

Літературні джерела свідчать про те, що спортсмени із Західної України на міжнародних змаганнях представляли Польщу, Румунію, Австрію або Чехословаччину, але ніхто з них не виступав з гімнастики.

Особливо активними були українські домагання участі в Іграх XI Олімпіади 1936 року в Німеччині. До цього долучилася велика група політичних, громадських і спортивних діячів з

Буковини й Галичини, а також еміграційних центрів Парижа, Праги, Берліна. Спроба домогтися участі в іграх спортсменів хоча б Західної України завершилася логічною вимогою утворення українського НОКу. За тогочасного становища українських земель таке завдання не було посилене для українських спортивних діячів ні в межах СРСР, ні в межах польських, румунських або угорських кордонів. Проте сам факт домагання української участі в Олімпіадах у 20-х і 30-х, а згодом і 60-х роках XX ст. свідчить про стійкі наміри утвердити існування спортивної України в світі.

5. РОЗВИТОК ГІМНАСТИКИ З 1945 ПО 1992 РР. УКРАЇНСЬКІ ОЛІМПІЙЦІ

Війна перервала спортивне життя країни. Але вже в 1944 році у всіх областях УРСР було проведено показові спортивно-гімнастичні свята, присвячені датам звільнення міст від німецько-фашистських загарбників. Відродженню популярності гімнастики в республіці сприяло регулярне проведення в областях фізкультурних парадів, гімнастичних показових виступів, масових змагань.

Перші після війни змагання з гімнастики на першість Української РСР проводилися в Харкові в 1945 році. У змаганнях брали участь всього лише троє чоловіків. 1 місце зайняв А. Ібадулаєв, 2 – М. Дмитрієв, 3 – А. Мішаков.

У цьому ж році проводились змагання 7-ої особистісно-командної першості СРСР. Команда України входила в сильнішу групу, де зайняла 2 місце. Найкращий результат українців в особистому заліку був у Аджатала Ібадулаєва (2 місце). М. Дмитрієв отримав бронзу. Особиста першість СРСР 1944 і 1946 рр. показала подальше зростання майстерності кращих гімнастів, в тому числі й українських.

10 грудня 1945 р. на конференції з питань гімнастики для жінок було внесено зміни в практику роботи: виключено з класифікації програми спортивної гімнастики всі силові вправи, а також вправи на коні з ручками.

З 1947 року до навчальних класифікаційних програм змагань для жінок введено нові вправи: на брусах різної висоти, акробатичні та в рівновазі на колоді.

II Всесоюзна гімнастична конференція, проведена в 1948 році, констатувала, що радянська гімнастика перевищила довосний рівень розвитку, поліпшилася науково-теоретична розробка питань гімнастики та узагальнення передового досвіду.

Конференція сформулювала завдання гімнастики, визначила її основні засоби й види, вказала на неприпустимість однібічного розвитку, тобто лише спортивного її напрямку. Зміст основної гімнастики повинен бути головним у програмах початкової і середньої шкіл. Багато уваги приділялось художній гімнастиці, яка сприяє розв'язанню завдань естетичного виховання.

У зв'язку з завданням подальшого зростання спортивної майстерності гімнастів та розвитку всіх видів гімнастики конференція розглянула питання методики навчання і тренування, а також дала настанови щодо організації і проведення навчальних занять і змагань. Крім того, було зауважено як недолік про те, що гімнастика досі не стала масовим видом фізичної культури.

У 1949 році федерацію гімнастики СРСР було прийнято в члени ФІЖ, що дало право українським гімнастам брати участь в офіційних міжнародних змаганнях: чемпіонатах світу, Олімпійських іграх, кубках Європи, Універсиадах:

- 1) першість світу – один раз на 4 роки;
- 2) Олімпійські ігри – один раз на 4 роки (через 2 роки після чергової першості світу);

3) змагання на Кубок Європи – один раз на 2 роки (1955, 1957, 1961 і т. д.);

4) змагання на Всесвітніх фестивалях молоді і студентів – проводяться тоді, коли є кубки Європи;

5) гімнастради – міжнародні гімнастичні свята, що проводяться один раз на 4 роки, на яких країни, що входять до складу ФІЖ, демонструють свої системи фізичного виховання.

Вперше українські гімнасти в складі збірної СРСР дебютували на Олімпійських іграх у Хельсінкі. XV Олімпіада вилилась у перемогу радянських гімнастів. На найвищі сходи п'єдесталу в Хельсінкі зійшли українські гімнасти – Віктор Чукарін, Марія Гороховська та Ніна Бочарова. До того ж, перемігши в найпрестижнішому гімнастичному багатоборстві та ставши абсолютними олімпійськими чемпіонами зі спортивної гімнастики, В. Чукарін та М. Гороховська поклали початок безпрецедентній шерензі абсолютних олімпійських перемог українських гімнасток і гімнастів. Віктор Чукарін повторив свій-таки успіх і в 1956 році, ставши одним із трьох видатних гімнастів в історії спорту, яким двічі вдалося здобути абсолютну олімпійську першість.

У 1949 році В. Чукарін уперше виборов титул чемпіона СРСР, а в 1952 й 1956 рр. його палко вітав увесь спортивний світ. До того ж 1956-го, коли в'язневі Занбастала виповнилося 35 років, він набрав більше залікових балів, ніж усі разом взяті гімнасти Чехословаччини, Швеції, Фінляндії, США, Австралії та Болгарії.

На XVI Олімпійських іграх 1956 року зійшла зірка Лариси Латиніної. У Мельбурні вона стала відразу чотирьохразовою олімпійською чемпіонкою в спортивній гімнастиці: в командній та абсолютній першостях, у вільних вправах та в опорному стрибку. Ще дві медалі, срібну й бронзову, було здобуто у вправах на брусах та командних вільних вправах відповідно. Третє місце в

особистій першості чоловіків здобув молодий український гімнаст Юрій Титов. На чемпіонаті світу в 1958 році (Москва) збірна СРСР, до складу якої входили українські гімнасти, досягла перемоги. Чемпіоном світу з гімнастичного багатоборства серед чоловіків став Борис Шахлін, а бронзу виборов Ю.Титов. Абсолютною чемпіонкою серед жінок стала Л. Латиніна, яка перемогла також на брусах, в опорному стрибку та колоді.

Не менш успішними були виступи Лариси і в 1960 році на XVII Олімпійських іграх у Римі. Вона знову блискуче виграла олімпійське „золото” в командній та абсолютній першостях, у вільних вправах. До своїх срібних нагород, здобутих на колоді та брусах, виборола ще й „бронзу” в опорному стрибку. Чемпіонкою у стрибках стала Маргарита Ніколаєва, на брусах – Поліна Астахова. До речі, за граціозність українську гімнастку – П. Астахозу – називали „російською берізкою”.

Серед чоловіків абсолютним чемпіоном став Борис Шахлін. Він установив своєрідний рекорд, вигравши ще 3 золоті медалі в опорному стрибку, на коні з ручками та брусах. Юрій Титов був третім.

На Чемпіонаті світу у 1962 році (Прага) абсолютним чемпіоном став Юрій Титов. Він також виборов золото на кільцях. А серед жінок абсолютною чемпіонкою стала Лариса Латиніна, яка у вільних вправах теж була найкращою.

Не менш зірково закінчила Л. Латиніна свої виступи в 1964 році в Токіо на Іграх XVIII Олімпіади. Тут вона вже стала дворазовою олімпійською чемпіонкою в командній першості та вільних вправах, срібною призеркою у багатоборстві та опорному стрибку й виборола „бронзу” на брусах та колоді. Заслужений майстер спорту Лариса Латиніна має 18 олімпійських нагород (це абсолютний олімпійський рекорд), в тому числі: 9 золотих, 5 срібних та 4 бронзових медалей. За кількістю завойованих медалей

не має собі рівних в історії Олімпійських ігор. За ці видатні результати її ім'я занесено в Книгу рекордів Гіннеса, в „Хол Олімпійської слави”. Іменем Лариси Латиніної названо одну з зірок у сузір'ї Козерога.

Заслугує на увагу цікава олімпійська статистика видатних досягнень українських гімнастів з 1952 по 1964 рр.

Загальна кількість медалей, виграних одним спортсменом

- 18 – Лариса Латиніна – 1956 (6), 1960 (6), 1964 (6),
- 13 – Борис Шахлін – 1956 (2), 1960 (7), 1964 (4),
- 11 – Віктор Чукарін – 1952 (6), 1956 (5),
- 10 – Поліна Астахова – 1956 (1), 1960 (4), 1964 (4).

Загальна кількість золотих медалей, виграних одним спортсменом

- 9 – Лариса Латиніна – 1956 (4), 1960 (3), 1964 (2),
- 7 – Віктор Чукарін – 1952 (4), 1956 (3),
- 7 – Борис Шахлін – 1956 (2), 1960 (4), 1964 (1),
- 5 – Поліна Астахова – 1956 (1), 1960 (2), 1964 (2).

Найбільша кількість ігор, на яких були виграні золоті медалі

- 3 – Лариса Латиніна – 1956, 1960, 1964,
- 3 – Борис Шахлін – 1956, 1960, 1964,
- 3 – Поліна Астахова – 1956, 1960, 1964.

У квітні 1968 року в Москві відбулася III Всесоюзна конференція з гімнастики, на якій було проаналізовано роботу за 20 років, визначено перспективи подальшого розвитку гімнастики в режим трудової діяльності і в побут радянських людей, в тому числі мешканців України. Було також прийнято рішення щодо розробки нових програм для занять зі всіма контингентами населення, розроблено систему підготовки резервів для збірних команд зі спортивної гімнастики.

В нашій країні у цей період створилися умови для розвитку всіх видів гімнастики. Розробка питань теорії й методики здійснювалася на кафедрах гімнастики інститутів фізичної культури і в новостворених науково-дослідницьких інститутах: удосконалювалися підручники та класифікаційні програми, методичні посібники, проводилися спеціальні дослідження і захищалися дисертаційні роботи.

Значний внесок у формування методичних основ радянської гімнастичної школи внесли гімнасти, тренери та вчені України. У першу чергу це стосується освоєння високих тренувальних навантажень, використання елементів акробатики та художньої гімнастики в створенні складних, оригінальних композицій. Творчість кращих гімнастів України передвоєнного періоду, спрямована на пошуки нових складних елементів, експериментування з періодизацією і навантаженнями в тренуваннях – стала основою успішного розвитку майстерності не лише гімнастів України, а й спортсменів братерських республік у середині 40–50-х років. А. М. Ібадулаєв – багаторазовий чемпіон СРСР передвоєнного і першого післявоєнного років, один з перших успішно освоїв високі тренувальні навантаження – 6-разові тренування на тиждень і 2-разові тренування на день у змагальному періоді, що значно випереджали уявлення про навантаження не лише гімнастів і тренерів, а й вчених. А. М. Ібадулаєв створив особливий виконавський і технічний стиль вправ на поперечині та кільцях.

В. І. Чукарін розвинув і систематизував методику високих навантажень, створив модель багатоборця, що рівно виступає на всіх приладах із програмою, насиченою комбінаціями складних елементів, максимальною раціоналізацією техніки та стабілізації вправ.

Провідні гімнасти України широко використовували елементи психологічного настрою і методику змагальної обстановки в звичайних тренуваннях. Зокрема, А. М. Ібадулаєв і В. І. Чукарін довели ефективність частого застосування тренувань наближених до умов змагань, виконання комбінацій без розминки, виконання вправ на оцінку в змагальних умовах. Успішно стали засвоювати високі тренувальні навантаження та раціоналізувати техніку виконання кращі гімнастки республіки – Н. А. Бочарова та М. К. Гороховська. Вони створили особливий стиль композиції й виконання вправ на колоді та брусах, що був прийнятий на міжнародній арені і потім став провідним у гімнастичному світі.

Грунтуючись на досвіді відомих гімнастів, українські фахівці показали необхідність індивідуального підходу до вибору обсягу й характеру навантажень, а також обґрунтували принципово новий метод коливання високих і середніх навантажень у всіх тренувальних періодах, регулювання інтенсивності тренування за рахунок скорочення його тривалості, але при незмінній кількості й характері роботи. Гімнасти і тренери України модернізували широко розповсюджену, але дещо застарілу концепцію про те, що основою тренувального процесу є максимальний обсяг роботи і кількість повторень чи елементів комбінацій.

Окремі тренери України, зокрема А. Мишаков у роботі з Б. Шахлінім та Л. Латиніною, одними з перших у країні стали успішно освоювати метод експериментального моделювання форм навчання складних елементів, характеру довільних вправ, рівня навантажень з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів, з наступним використанням найбільш виправданих методів у тренуванні молодих обдарованих гімнастів. Цю методику роботи з резервами творчо переробили й стали широко використовувати тренери СРСР і України, які стали переможцями.

використовувати в 60-і роки В. Д. Дмитрієв та деякі інші провідні тренери.

Провідні гімнастки збірної СРСР 50–60-х років – українські спортсменки Л. Латиніна та П. Астахова у своїх тренуваннях широко використовували елементи хореографічної підготовки, майже не застосовуваної в той час у тренуваннях жінок-гімнасток, що дало їм змогу особливо успішно виступати у вільних вправах і на колоді.

У теоретичних розробках із гімнастики намітилася подальша диференціація питань навчання в спортивній, художній гімнастиці та акробатиці, розвитку рухових якостей – сили, швидкості, витривалості, стрибучості, рівноваги, а також питань співвідношення загальнофізичної та спеціальної підготовки.

Низка нових ідей в галузі методики навчання і біомеханічних основ техніки гімнастичних елементів, розроблених кафедрою гімнастики Київського державного інституту фізичної культури, виникла під впливом біомеханічної теорії Н. А. Бернштейна. Зокрема, це підхід до раціоналізації техніки рухів, спроби вироблення стилю вправ залежно від індивідуальних особливостей, шляху використання механічної енергії м'язів тощо.

У наукових публікаціях фахівців УРСР порушувалися питання періодизації тренування, місця загальної фізичної і спеціальної підготовки, біомеханічної структури рухів та систематизації гімнастичних вправ.

Л. Н. Соболев та І. А. Бражник раціоналізували програму формування навичок у спортивній гімнастиці, близько підійшли до сучасного розуміння структурних основ гімнастичних вправ, обґрунтували значення „орієнтовних” змагань у змагальному періоді тренувального процесу. М. Є. Догадін розробив структуру уроку зі спортивної гімнастики згідно сучасних вимог.

Українські фахівці критично підійшли до затвердження в той час періодизації – 25 % підготовчий період, 50 % – основний і 25 % – перехідний, вважаючи такий підхід до розподілу тренувального процесу чисто механічним, що є провідним до „натаскування” в одному періоді і не використовує резерви підготовчого та перехідного періодів для підвищення спортивної майстерності.

Поряд з багатим методичним досвідом фахівців республіки склався цікавий досвід організації масових гімнастичних парадів і показових виступів, що сприяло масовості та підвищенню майстерності. Такі виступи не носили змагальний характер, але були прототипом передзмагальних зборів і свосередню лабораторією спортивної майстерності.

Найбільших успіхів на всесоюзній гімнастичній арені серед гімнастів України домаглися: Б. Шахлін – 19 золотих медалей, В. Чукарін – 17, А. Ібадулаєв, Л. Латиніна – по 12, П. Астахова – 10, Ю. Титов, М. Гороховська – 5, Н. Бочарова – 4. Б. Шахлін дотепер залишається свосереднім рекордсменом за кількістю золотих нагород, завойованих у чемпіонатах Радянського Союзу.

За всю історію чемпіонатів СРСР переможцями в багатоборстві та окремих видах ставали 13 гімнастів і стільки ж гімнасток України, вони завоювали 123 золоті медалі (додаток 2). Вихованці української гімнастичної школи внесли значний внесок у досягнення радянських гімнастів на міжнародній арені. В. Чукарін, Д. Леонкін, М. Гороховська, Н. Бочарова, Б. Шахлін, Ю. Титов, Л. Латиніна, П. Астахова, М. Ніколаєва, С. Захарова, Б. Макуц в різні роки входили до складу збірної команди СРСР.

У 1979 році (США) на Чемпіонаті світу з гімнастики у збірній СРСР, яка здобула перемогу, виступав український гімнаст Богдан Макуц. Жіноча збірна СРСР, в якій виступала українська гімнастка Стелла Захарова, посіла друге місце.

На XXII Олімпійських іграх в Москві до збірної команди СРСР входили також вище згадані гімнасти України, які стали переможцями.

Чемпіонат світу з гімнастики в 1981 році (Москва) виграла збірна СРСР. В особистій першості Богдан Макуц став срібним призером.

На Чемпіонаті світу в 1987 році (Роттердам, Голландія) в складі збірної СРСР виступала українська гімнастка Оксана Омелянчик.

Абсолютним переможцем на Чемпіонаті світу в 1989 році (Штутгарт, ФРН) став український гімнаст Ігор Коробчинський. На думку спеціалістів, у нього була найскладніша довільна програма.

Чемпіонат світу 1991 році проводився в Індіанполісі (США). Жіноча команда СРСР, до складу якої входили Тетяна Гуцу та Тетяна Лисенко, знову стала переможницею. У вільних вправах Т. Гуцу виконала подвійне сальто назад прогнувшись з поворотом на 360°, яке раніше виконували лише окремі найсильніші гімнасти-чоловіки. У чоловічу збірну країни входили також українські гімнасти І. Коробчинський, Г. Місютін. Вони виступали прекрасно і завоювали звання Чемпіонів світу, а в особистій першості переміг 20-річний студент із Луганська – Григорій Місютін. В окремих видах змагань перемогли І. Коробчинський у вільних вправах, Г. Місютін – на кільцях.

Востаннє українські гімнасти виступали у складі СНД єдиною командою на XXV Олімпіаді в 1992 році (Барселона). Чоловіча команда гімнастів, до складу якої входили Р. Шаріпов, І. Коробчинський, Г. Місютін, стала переможницею. Жіноча команда, до якої входили Т. Лисенко, Т. Гуцу, теж здобула золото. Тетяна Гуцу стала кращою в особистій першості серед 94 спортсменок з 24 країн. Тетяна Лисенко здобула срібло у вправах на брусах і бронзу – у вільних вправах.

Починаючи з 1952 року, українські гімнасти у складі збірної СРСР здобули 46 золотих, 30 срібних та 18 бронзових нагород на Олімпійських іграх та 46 медалей вищого гатунку – на Чемпіонатах світу і 36 – на Чемпіонатах Європи, що свідчить про високий спортивний рівень розвитку гімнастики в Україні в цей період.

6. ГІМНАСТИКА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Після XXV Олімпіади в Барселоні (1992) гімнасти України стали виступати окремою командою.

В 1991 році федерація гімнастики СРСР перестала існувати. З цього часу у кожній із країн СНД з'явилася своя національна федерація. Першим президентом Української федерації гімнастики стала багаторазова чемпіонка Олімпійських ігор, світу та Європи – Людмила Турищева (1992–2000 рр.) (додаток 3). Українські гімнасти з 1992 року беруть участь у чемпіонатах Європи, світу та на Олімпійських іграх. Але офіційно Українська Федерація гімнастики (УФГ) була зареєстрована у Мінюсті України, як об'єднання громадян, 16 липня 1997 року. Центральний статутний орган об'єднання: Конференція, Президія. Основою Федерації є осередки, які створюються за територіальною ознакою за місцем проживання, навчання чи роботи. В УФГ входять всі 27 регіонів України (додаток 4).

Через чотири роки в Атланті вже Незалежну Україну тріумфально представила Лілія Подкопаєва – вихованка донецької школи спортивної гімнастики. В особистій першості 17-річна спортсменка на 0.15 бала обійшла руминку Джину Горян і стала першою українською абсолютною чемпіонкою світу! І хоча жіноча збірна України у складі Лілії Подкопаєвої, Оксани Книжник, Ганни Миргородської, Олени Шапарної, Любові Шеремет, Ольги Тесленко та Світлани Залепукоїної стала 5-ю в командній першості, все одно, це була вагома заявка українських гімнасток на свої позиції в цьому виді спорту.

Чоловіча збірна в Атланті змогла пробитися до трійки лідерів і здобути команді бронзові нагороди, які стали першими медалями Незалежної України на Олімпійських іграх. Призерами Атланти-96 стали Юрій Єрмаков, Олег Косяк, Ігор Коробчинський,

Григорій Місютін, Олександр Світличний, Володимир Шаменко та Рустам Шаріпов. А в Олімпійському Сідней-2000 українська збірна стала вже срібним призером завдяки командним зусиллям Олександра Береша, Валерія Гончарова, Руслана Мезенцева, Олександра Світличного та Романа Зозулі.

Сіднейські ігри XXVII Олімпіади 2000 року дали українцям надії на майбутні перемоги. „Срібло” та „бронза” гімнаста Олександра Береша підтвердили високий клас і глибокі традиції херсонських гімнастів, дали надію, що через чотири роки у нас будуть олімпійські чемпіони. Трагічна смерть капітана збірної чоловічої гімнастичної команди України не дала можливості повною мірою розкритися таланту Олександра, але його незакінчений гімнастичний політ підтримують друзі. „Золото” на брусах афінської олімпіади в 2004 році, випередивши найближчого конкурента лише на 0,012 бала, Валерій Гончаров присвятив своєму найближчому другу Олександрю Берешу. Ця нагорода стала єдиною для українських гімнастів як у чоловічих, так і в жіночих змаганнях.

Якщо в 60–80-х рр. українських гімнастів, серед яких В. Чукарін, Б. Шахлін, Л. Латиніна, П. Астахова, С. Захарова, Б. Макуц та інших знав увесь світ, то на Чемпіонаті світу в 2007 році чоловіча команда України з гімнастики не потрапила навіть у число 12-ти олімпійських ліцензіатів, а в жінок у фіналі з багатоборства виступала Валентина Голінкова, де вона зайняла останнє 24 місце.

І як результат роботи – лише одна бронзова медаль із гімнастики на XXIX Олімпіаді в Пекіні (2008). Отримав її Олександр Воробйов за комбінацію на кільцях. Це свідчить про спад гімнастики в Україні. Президент ФЗЖ Бруно Гранді, перебуваючи в 2004 році в Києві, підкреслив важливість, необхідність активних дій з метою популяризації всіх видів

гімнастики, а для цього, крім гімнастики високих досягнень, необхідно розвивати масову гімнастику. Адже спортивна гімнастика високого рівня досягнень починається з гімнастики „для всіх”.

Сьогодні на майданчиках все рідше можна побачити дітей, які вправляються в „гімнастичній спритності”. З кінця 90-х років чисельність контингенту дітей та підлітків, залучених до регулярних занять у дитячо-юнацьких спортивних школах, спортивних секціях підприємств, установ та організацій, скоротилася більше ніж на 300 тис. чол. Це стосується й гімнастики. Причиною призупинки планомірної роботи в навчальних закладах із популяризації та розвитку масової гімнастики є економічні негаразди та об’єктивні труднощі, які виникли на початку 90-х років.

В Україні спортивна гімнастика як вид спорту розвивається у спортивних школах 20 регіонів. Для 8 з них її затверджено пріоритетним (Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Харківська, Херсонська області та м. Київ). Відповідно до вимог створено інфраструктуру пріоритетного виду. В 10 регіонах є спеціалізовані гімнастичні зали, в яких проводяться щорічні всеукраїнські змагання (чемпіонат, Кубок, чемпіонат серед СДЮШОР та ДЮСШ, „Олімпійські надії”, в яких беруть участь від 80 до 200 спортсменів) і міжнародні турніри.

Продовжують готувати гімнастів у 7 школах спортивної майстерності, 12 спеціальних дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву та 5 відділеннях у ДЮСШ. В Україні нараховується 11711 гімнастів, яких готує 656 тренерів. Але є в Україні і такі області, де спортивна гімнастика не культивується, наприклад Волинь. За часи незалежності занепала гімнастика і в загальноосвітніх закладах, технікумах, училищах та інститутах.

З метою популяризації та розвитку спортивної гімнастики, увіковічення пам'яті видатних гімнастів та тренерів у країні за участю провідних гімнастів України та світу проводяться меморіали пам'яті та міжнародні змагання:

- Меморіал заслужених тренерів СРСР та України О. Мішакова та В. Смирнова (м. Київ);
- Меморіал заслуженого майстра спорту, багаторазового чемпіона Олімпійських ігор та світу В. Чукаріна (м. Львів);
- Меморіал абсолютної Олімпійської чемпіонки М. Гороховської (м. Євпаторія);
- Меморіал заслуженого майстра спорту України О. Береша (м. Херсон);
- Міжнародний спортивний фестиваль „Золота Лілія” (м. Донецьк);
- Міжнародний турнір, Кубок Олімпійської чемпіонки Стели Захарової (м. Київ);
- Міжнародні змагання, Кубок заслуженого майстра спорту багаторазової чемпіонки П. Астахової (м. Донецьк).

Особливе значення для популяризації та підвищення міжнародного іміджу української гімнастики у світі має Міжнародний спортивний фестиваль „Золота Лілія”, який проводиться за участю провідних спортсменів світу, зірок естради та мистецтва. Особливість спортивно-театралізованого дійства полягає в тому, що воно відбувається під егідою Представництва ООН в Україні та має на меті поширення здорового способу життя серед широких верств суспільства, зокрема молоді, який повинен стати нормою життя для всіх громадян України.

Найсильніші гімнасти України беруть участь у змаганнях світового масштабу (додаток 5).

За 18 років незалежності України гімнасти вибороли:

- 11 золотих, 12 срібних, 11 бронзових медалей на Олімпійських іграх;
- 8 золотих, 8 срібних та 25 бронзових медалей на чемпіонатах світу;
- 19 золотих, 30 срібних та 36 бронзових медалей на чемпіонатах Європи;
- 13 золотих, 9 срібних та 24 бронзових медалей на першостях Європи.

ВИСНОВКИ

Краса вправ та висока техніка сокольської гімнастики забезпечили її успіх у всіх країнах світу. Гімнастичні вправи, елементи акробатики стали основою сокольської системи тіловиховання.

Гімнастика як навчальна дисципліна була введена в реальних, військових училищах та гімназіях. Міста Харків і Київ являлися навчальними округами України. Гімнастичні товариства „Сокіл” у різних містах України підготували прекрасну плеяду гімнастів, тренерів, педагогів, які відіграли вирішальну роль у розвитку гімнастики в нашій країні.

Після Жовтневої революції 1917 року гімнастика була спрямована на масову військову підготовку населення. Крім того, гімнастику почали розглядати як метод виховання народних мас, що сприяло створенню наукової бази гімнастики, осмислення її педагогічного значення, розробці схеми уроку гімнастики та класифікації гімнастичних вправ.

З 1922 року в Україні почали проводитися змагання з гімнастики, а з 1933 року це відбувається регулярно. З 1934 року спортивна гімнастика в Україні набула масового характеру, що дало можливість республіці стати провідним методичним центром.

По всій території Західної України створювалися спортивно-гімнастичні товариства „Сокіл”, „Січ”, „Луг”, „Каменярі”, „Поділля” та ін., характерною рисою яких була їх заполітизація та чітка націоналістична позиція. Однак діяльність цих товариств не була спрямована на досягнення якихось певних спортивних результатів, тому, на жаль, гімнастика сприймалася певною мірою як елемент культури, а не як вид спорту.

Після 1945 року українські гімнасти на міжнародній арені захищали честь СРСР. З 1952 року, коли вперше радянські гімнасти виступили в офіційних змаганнях XV Олімпіади в Хельсінкі, і до 1992 року (XXV Олімпійські ігри в Барселоні) українські гімнасти брали участь у всіх міжнародних змаганнях у складі СРСР (у 1992 році збірна СНД).

Всьому світу відомі імена українців Віктора Чукаріна, Лариси Латиніної, Бориса Шахліна, Поліни Астахової, Юрія Титова, Марії Гороховської. В цей період гімнастика в Україні була надзвичайно популярною. Змагання з гімнастики проводилися навіть серед загальноосвітніх шкіл, училищ, технікумів. В кожній школі були секції з гімнастики, групи ДЮСШ були переповнені.

В період незалежності нашої країни в гімнастиці настав спад, який пояснюється економічними негараздами. Це призвело до погіршення матеріального забезпечення баз гімнастики, кращі тренери виїхали за кордон. Окремі області взагалі перестали культивувати гімнастику, перейшовши на різні форми комерційного фітнесу. В Україні залишилося всього 20 регіонів, де спортивна гімнастика розвивається у спортивних школах, і лише 8 із них затверджено пріоритетними. Таким чином, гасло „Від масового спорту до Олімпійських медалей” втратило актуальність. Як наслідок цього, лише одна бронзова медаль гімнаста О. Воробйова на Олімпійських іграх в Пекіні (2008).

Отже, якщо уряд України не зверне уваги на стан гімнастики і не прийме відповідних заходів, то гімнастика зникне як вид спорту і нам залишаться лише ностальгічні спомини про фурор українських гімнастів у складі команд СРСР та Лілії Подкопаєвої у 1996 році.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Де і коли на території України було вперше організовано гімнастичний гурток?
2. Від якої дати веде відлік розвиток гімнастичного руху в Україні?
3. Хто з українців виступив на Всеросійському чемпіонаті з гімнастики в 1905 році?
4. За якою програмою займалися члени кнївського гімнастичного товариства „Російський сокіл”?
5. В якому році було організовано харківське товариство „Сокіл”?
6. За якою програмою проводилися змагання Першої Руської Олімпіади в 1913 році?
7. Скільки і в яких містах сокільських спортивних організацій існувало в Україні до 1913 року?
8. Коли товариство „Сокіл” припинило свою діяльність в Україні, яке товариство прийшло йому на зміну?
9. Коли і де було проведено Всеукраїнські змагання з гімнастики?
10. Які засоби й форми було використано для популяризації гімнастики в 1924–1925 роках?
11. Коли гімнастику було визначено одним з основних засобів фізичного виховання?
12. Коли вперше в Україні було проведено змагання з гімнастики?
13. Які змагання стимулювали розвиток спортивної гімнастики в Україні?

14. З якого року починає зростати технічний рівень гімнастів і визначаються нові тенденції в розвитку гімнастики?
15. В яких змаганнях вперше взяли участь гімнасти?
16. З якого року змагання з гімнастики в країні проводяться регулярно?
17. Якою особливістю відрізнялася 3-тя особисто-командна першість СРСР зі спортивної гімнастики?
18. З якого року почали проводитися всесоюзні шкільні гімнастичні змагання?
19. З якого року почали проводитися всесоюзні шкільні гімнастичні змагання?
20. Коли вперше присуджено звання майстра спорту СРСР?
21. Хто з українських гімнастів виступив на III Міжнародній робочій спортивній Олімпіаді 1937 року?
22. Хто став переможцями першості УРСР з гімнастики в 1940 році?
23. Як використовувалася гімнастика у воєнні (1941–1945) роки?
24. З якого року розгортається науково-дослідницька робота в галузі гімнастики?
25. Коли вперше гімнастику було розділено на окремі види?
26. Коли відкрито ХДІФК?
27. Які питання розглядалися на конференції в 1931 році?
28. Які гімнастичні вправи було включено в комплекс ГПО 1931 року?
29. В якому році розроблено Єдину Всесоюзну класифікаційну програму зі спортивної гімнастики?
30. Хто очолив республіканську секцію і тренерську раду збірної команди УРСР?
31. З якого року товариство „Сокіл” поширюється на західноукраїнських землях?
32. Які гімнастичні вправи запроваджувалися у товаристві „Каменярі”?

33. Чому батьком українського тіло виховання вважають Івана Боберського?
34. Коли вперше після війни проводилися змагання з гімнастики в Україні?
35. В якому році федерацію гімнастики СРСР було прийнято в члени ФІЖ?
36. У яких міжнародних змаганнях мали право виступати українські гімнасти?
37. На яких Олімпійських іграх вперше виступали українські гімнасти у складі збірної СРСР?
38. Яких успіхів досягли гімнасти України на XV Олімпійських іграх?
39. Хто з українських гімнастів має найбільшу колекцію Олімпійських нагород?
40. Які вклад у формування методичних основ гімнастичної школи внесли гімнасти та тренери України?
41. Яких успіхів досягли гімнасти України, виступаючи в складі збірної СНД в 1992 році?
42. Які результати виступів українських гімнастів на Олімпійських іграх в Атланті, Сіднеї, Пекіні?
43. Коли утворено національну федерацію гімнастики України?
44. В яких регіонах України гімнастика розвивається пріоритетно?
45. Які причини занепаду гімнастики в Україні?

ТЕЗАУРУС

Вагилевич Іван – священик УГКЦ, український поет, філолог, фольклорист, етнограф, громадський діяч.

Всеобуч (рос.) – всеобщее военное обучение. З ініціативи В. І. Леніна 22 квітня 1918 року декретом в країні було введено загальне обов'язкове військове навчання.

Гімнастика – вперше термін „гімнастика” з’явився в стародавніх греків у VII ст. до н. е. та походить від грецького слова „gimnos”, що означає оголений, оскільки греки фізичні вправи виконували оголеними. Спочатку з цієї граматичної форми утворився іменник „гімнастій”, тобто місце (потім – школа), де хлопчики та юнаки займалися фізичними вправами без одягу та взуття. Пізніше цим терміном почали називати навчальну дисципліну.

Гімнастичне товариство „Сокіл” – основна форма об’єднань чеської молоді, організована професором історії та мистецтв празького університету Мирославом Тирчем (1832–1884) і купцем Фігнером у 1862 році.

Головацький Іван – громадський діяч і журналіст. Молодший брат Якова Головацького. Серед найближчого оточення „Руської трійці” відомий під ім’ям „Богдан”.

Грушевський Михайло – історик, громадський і державний діяч; голова Центральної Ради (1917–1918).

Дашкевич Роман – український громадський, політичний і військовий діяч, генерал-хорунжий Армії УНР; перед I Світовою війною організатор Січей і УСС у Львові; 1914–1915 рр. офіцер артилерії австрійської армії, потрапив у російський полон; 1917 один з організаторів Січових стрільців у Києві; 1918 перший головний командувач Стрілецької ради, 1918–1919 рр. організатор артилерії та командир Гарматної бригади Січових стрільців; у 1920–1930-х адвокат у Львові; відновлював Січі; після їх ліквідації політичною владою з 1925 року організатор Лугів і редактор їхніх видань; з 1943 року в Австрії.

ЗМС – заслужений майстер спорту.

ЗТУ – заслужений тренер України.

ЛКСМУ – ленінська комуністична спілка молоді України.

МСМК – майстер спорту міжнародного класу.

НОК – національний олімпійський комітет.

Пролеткульт – пролетарська культура, рух, який виник у 1917 році після Жовтневої революції. Суть пролетарської культури зводилася до заперечення всього, що було створено в культурі, мистецтві та спорті до революції. Наприклад, заперечувалися заняття на буржуазних брусах, кільцях тощо.

Система гімнастики Нільса Бука. Засновник гімнастики Нільс Бук – директор вищої гімнастичної школи в Олспуре (Данія) презентував її вперше в Парижі в 1913 році на Міжнародному конгресі з фізичного виховання. В СРСР її продемонстровано в 1913 році. Головною метою занять гімнастикою Н. Бук вважав розвиток гнучкості, сили та спритності. Всі вправи ділилися на 9 груп і призначалися для майбутніх солдатів.

Система гімнастики Жоржа Демені. Автор системи – видатний французький фізіолог Жорж Демені (1850–1917) спортивні рухи розділив на 7 видів: ходьба, біг, стрибки, лазіння, піднімання та перенесення вантажу, метання, прийоми захисту та нападу. З метою розвитку спритності, гнучкості, гарної постави, вміння рухатися плавно, граціозно Жорж Демені для дівчат замінив спортивні вправи на вправи естетичного характеру (танцювальні кроки, вправи з булавами, палицею, вінками).

Сокільська гімнастика – система гімнастики, характерними рисами якої були вправи з відтягнутими носками і пальцями рук, прямолінійними і чіткими рухами, вправи під музику. Урок С. г. Складався з трьох частин.

СНД – союз незалежних держав, який утворився після розпаду Радянського Союзу.

Сокільський рух – виник у 60-ті роки XIX ст. в Чехії, а згодом і в інших районах Австро-Угорщини, населених слов’янськими народами.

Суддя МК – суддя міжнародної категорії.

Трильовський Роман – громадський та політичний діяч Прикарпаття.

ФІЖ (FIG) – Міжнародна федерація гімнастики. 23.06.1879 року з ініціативи Ніколасо Куперуса у м. Льеже (Бельгія) було створено Королівську Бельгійську гімнастичну асоціацію, яку згодом перейменували у Європейську асоціацію гімнастики, бо в її склад входили представники трьох країн: Бельгії, Нідерландів та Франції. А з входженням у 1881 році спортсменів зі Сполучених Штатів Америки, *Європейська асоціація реорганізувалася у ФІЖ.*

Франко Іван – український письменник, поет, перекладач, критик, вчений, публіцист, громадський діяч.

Шашкевич Маркіян – український письменник, поет – зачинатель нової української літератури в Галичині, священник УГКЦ, культурно-громадський діяч, речник відродження західноукраїнських земель. Очолив „Руську трійцю”, ініціатор видання альманаху „Русалка Дністрова” (1837). Виступав за рівноправність української мови з польською.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арсенів Е. В. У истоков / Е. В. Арсенів, В. І. Соломін // Гимнастика: сб. статей. – М.: Физкультура и спорт, 1980. – Вып. 1. – С. 58–60.
2. Бузюн О. І., Ніколаєв Ю. М. Розвиток гімнастики на Україні в дореволюційний період / О. І. Бузюн, Ю. М. Ніколаєв // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: здоров'я, фізична культура і спорт. – Луцьк: РВВ „Вежа” ВДУ, 1999. – С. 5–7.
3. Бражник І. А. Гимнастика: підручник / І. А. Бражник, В. С. Зінченко, О. А. Онищенко та ін. – К.: Рад. шк., 1962. – С. 13–25.

4. Вацеба О. Іван Боберський – батько українського тіло виховання (до 125-річчя від дня народження) / О. Вацеба // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: здоров'я, фізична культура і спорт. – Луцьк: РВВ „Вежа” ВДУ, 1999. – С. 10–13.
5. Веклюк Р. Історія спортивної акробатики в Україні / Р. Веклюк, Р. Петрина, А. Сениця, М. Сениця // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. статей II наук.-практ. конф. – Львів: ЛДДФК, 2006. – С. 9–14.
6. Гимнастика / за ред. А. П. Жалія, В. Д. Палиги. – К.: Вища шк., 1975. – С. 39–49.
7. Гимнастика и методика преподавания / под общ. Ред. В. М. Смолевского. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – С. 24–28.
8. Григорьев А. Е. Из истории участия гимнастов нашей страны в крупнейших соревнованиях / А. Е. Григорьев // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 11. – С. 6–14.
9. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова. – К.: Олімп. літ., 2005. – С. 292–300.
10. Єрьомін С. А. Історичні аспекти розвитку гімнастики в збройних силах / С. А. Єрьомін, Д. О. Логінов // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. матер. VI наук.-практ. конф. – Львів: ЛДДФК, 2004. – С. 15–18.
11. Ковальчук Н. Із історії гімнастичного багатоборства жінок / Н. Ковальчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – Т. 1. – С. 21–24.

12. Ковальчук Н. Із історії гімнастичного багатоборства чоловіків / Н. Ковальчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – Т. 1. – С. 51–56.
13. Костелли Г. А. Развитие гимнастики в Украине: учеб. пособие / Г. А. Костелли. – Харьков: ХаГИФК, 1994. – 44 с.
14. Лях-Приходько О. Організація та проведення всесокільських зльотів і вплив їх на розвиток сокільського руху / О. Лях-Приходько // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х.: ХДАДМ, 2009. – № 7. – С. 104–113.
15. Лях-Приходько О. Становище сокільських товариств та вплив їх на розвиток фізичної культури і спорту в СРСР в 20-30-х роках ХХ ст. / О. Лях-Приходько // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х.: ХДАДМ, 2008. – № 12. – С. 90–97.
16. Мельник М. Спортивно-гімнастична діяльність союзу Української поступової молоді імені М. Драгоманова „Каменярі” / М. Мельник // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. наук. матер. – Вип. 3. – Львів: ЛДІФК, 2001. – С. 9–11.
17. Ніколаєв Ю. М. Гімнастика: теорія та методика викладання: навч. посіб. – Луцьк: Ред.-вид. відділ „Вежа” ВНУ імені Лесі Українки, 2001. – С. 25–30.
18. Петренко К. Кафедри теорії і методики гімнастики – 60 років / К. Петренко, О. Бубела, А. Сениця, М. Сениця // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. матер. VI наук.-практ. конф. – Львів: ЛДІФК, 2006. – С. 3–9.

19. Петренко К. Постать В. І. Чукаріна – приклад відданого служіння гімнастиці (до 80-річчя з дня народження) / К. Петренко // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. наук. матер. – Вип. 3. – Львів: ЛДІФК, 2001. – С. 3–5.
20. Петренко К. Трудність змагальних композицій гімнасток збірної команди України на іграх XXVII Олімпіади в Сідней // К. Петренко // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. наук. матер. – Вип. 3. – Львів: ЛДІФК, 2001. – С. 56–58.
21. Петрина Р. Л. Основна гімнастика: навч.-метод. посіб. / Р. Л. Петрина, О. Ю. Бубела. – Львів: Українські технології, 2002. – С. 12–14.
22. Попович В. Розвиток спортивної гімнастики в Україні (організаційні аспекти) / В. Попович // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. матер. IX наук.-практ. конф. – Львів: ЛДІФК, 2008. – С. 3–7.
23. Пугач Н. Історія розвитку спортивної аеробіки в Україні / Н. Пугач, Г. Кучерко // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. матер. VII наук.-практ. конф. – Львів: ЛДІФК, 2006. – С. 41–44.
24. Родак С. Українська спортивна традиція першої половини ХХ ст.: ідеологічне підґрунтя / С. Родак // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: здоров'я, фізична культура і спорт. – Луцьк: РВВ „Вежа” ВДУ, 1999. – С. 31–34.
25. Сидорова В. На шляху до олімпійського рівня (з історії гімнастики донецького спортивного товариства „Динамо” / В. Сидорова, І. Лахтарьова, В. Кануннікова // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: зб. статей II наук.-практ. конф. – Львів: ЛДІФК, 2000. – С. 55–58.

26. Скворцов А. С. Из истории отечественной гимнастики / А. С. Скворцов // Гимнастика: сб. статей. – М.: Физкультура и спорт, 1981. – Вып. 2. – С. 67–69.
27. Теория и методика гимнастики: учеб. для факультетов физ. воспитания / под ред. В. И. Филлиповича. – М.: Просвещение, 1971. – С. 47–67.
28. Трохим'як Б. Гімнастично-спортивний рух Західної України з початку ХІХ до половини ХХ ст. та тиск на нього окупаційних карально-репресивних систем // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: здоров'я, фізична культура і спорт. – Луцьк: РВВ „Вежа” ВДУ, 1999. – С. 37–42.
29. Український спорт: показник книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922–1941) / укладач О. Вацеба. – Львів: Видав. Центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 102 с.
30. Шелуха Ю. Олимпийцы Украины / Юрий Шелуха. – К.: Здоров'я, 1980. – С. 41–51.
31. Шеффер И. В. Из истории первенств мира / И. В. Шеффер // Гимнастика: сб. статей. – М.: Физкультура и спорт, 1975. – Вып. 1. – С. 54–56.

Интернет-ресурси:

и kr.ufg.org.ua/

ufg.jrg.ukr/istoriji-ukrayinskoyi-gimnastiki.htm

uk.wikipedia.org/wiki

ДОДАТКИ

Додаток 1

ОКРЕМІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ З ГІМНАСТИКИ

В 1922-1940 РОКАХ

- Навроцька Д. Вправи вільноруч. – Львів: Накладом „Сокола-Батька”, 1925. – 6 с.
- Боберський І. Вправи вільноруч. – Львів: Накладом „Сокола-Батька”, 1926. – 7 с.
- Гайдучок С. Вправи вільноруч. – Львів: Накладом „Сокола-Батька”, 1927. – 11 с.
- Боберський І. Вправи хоруговцями. – Львів: Накладом „Сокола-Батька”, 1927. – 15 с.
- Тріль М. Трійкові вежі. – Львів: Накладом „Сокола-Батька”, 1927. – 16 с.
- Франко П. Шведська руханка: підручник. – Львів, 1928.
- Блях В. А. Индивидуальная гимнастика для женщин. – Харьков: ВФК, 1928. – 104 с.
- Иде. Гимнастика легких для укрепления здоровья и повышения работоспособности / пер. с 9-го нем. Изд. М. А. Романова. – Харьков: ВФК, 1928. – 32 с.
- Костюк В. Сборник примеров гимнастических пирамид. – Вып. 2: Пирамиды для женщин – 40 примеров на полу и на снарядах. – Харьков: ВФК, 1928. – 62 с.
- Костюк В. А., Ганиза М. Е. Упражнения на снарядах: метод руковод. Для клубных кружков физкультуры и гимнастических секций. – Харьков: ВФК, 1928. – 138 с.
- Гімнастика. Правила змагань. – Харків: На варті, 1933. – 40 с.
- Кологномос В. Вправи для фізкультурних виступів: посіб. для інструкторів та факультативу. – Харків: На варті, 1933. – 60 с.

Бражник И. А. Гимнастика: страховка и помощь при упражнениях на снарядах. – Харьков, 1938. – 68 с.

Бражник И. А. Тренировка гимнастов. – Харьков, 1938. – 40 с.

Единая классификационная программа по гимнастике на 1938 год. – Сталино, 1938. – 69 с.

Программа по гимнастике для техникумов физкультуры (минимум). – к., 1938. – 24 с.

Программа специализации для техникумов физкультуры. – К., 1938. – 24 с.

Гимнастична термінологія (з додатком словника): пер. з рос. – К.: Рад. шк., 1939. – 40 с.

Програма для шкільних фізкультурних колективів: секція гімнастики. – К., 1940. – 22 с.

Додаток 2

Результати виступів українських гімнастів на Олімпійських іграх, Чемпіонатах світу та Європи

№ п/п	Прізвище, ім'я спортсмена	Місце проживання, ФСТ, відомство	Призер Ю	Чемпіони		Тренер
				світу	Європи	
1	Астахова Поліна	Донецьк, «Авангард», Київ СКА	1956 – I, III, 1960 – I (2), II, III, 1964 – I (2), II, III	1958	1959 – 2 1961 – 2	В.О. Смірнов
2	Бареш Олександр	Херсон, Луганськ, «Динамо»	2000 – II, III		2000 – 2	І.О. Писаренко І.О. Коробчинський
3	Борисова (Макояська) Раїса	Київ, «Спартак»		1958		Ю.В. Дев'ятов О.С. Мишаков
4	Бочарова Ніна	Київ, «Будвельник»	1952 – I (2), II (2)	1954		М.Д. Дмитрів
5	Гонимаров Валерій	Харків, «Динамо»	2000 – II 2004 – I			М. Кривський Є.Б. Москвін І.О. Коробчинський
6	Гроховська Марія	Харків, «Будвельник»	1952 – I (2), II (5)	1954		М. Тішко П.С. Алварян
7	Гуцу Тетяна	Одеса, СКМО	1992 – I (2), II, III	1991	1992 – 3	В.С. Дікий Т.Т. Седжимова
8	Дудник Олена	Кіровоград, «Динамо»			1989 – 2	Є.И. Нечай Є.Є. Яшук
9	Єрмаков Юрій	Донецьк, «Україна»	1996 – III			О.М. Іванов
10	Захарова Стелла	Київ, «Динамо», «Трудові резерви»	1980 – I	1981		В.І. Чука М.В. Кукса
11	Зозуля Роман	Запоріжжя, «Динамо»	2000 – II		2004	І.Касьянський М.П. Назаранко
12	Калина Наталя	Херсон, «Динамо»		1991	1990	О.В. Остапенко
13	Кваша Альона	Черкаси, «Україна», Харків, СКМО			2002	А.П. Красовська Н.П. Корякна
14	Козич Аліна	Київ, «Динамо»			2004	С.М. Буцупа О.О. Омелянич Л.А. Ласюта
15	Коробчинський Ігор	Луганськ, «Динамо»	1992 – I, III, 1996 – III	1989 – 3 1991 – 2	1989 – 2 1992 – 2	А.П. Дем'як
16	Косак Олег	Київ, «Динамо»	1996 – III			Ю.М. Куксанков В.Ф. Жовноватий
17	Латяєва Лариса	Київ, «Буревісник»	1956 – I (4), II, III, 1960 – I (3), II (2), III 1964 – I (2), II (2), III (2)	1954, 1958 – 4, 1962 – 3	1957 – 5, 1961 – 2	М.П. Сотниченко О.С. Мишаков
18	Леонки Дмитро	Львів, СКА	1952 – I, III			П.Т. Сибенко
19	Лисенко Тетяна	Херсон, «Динамо»	1992 – I (2), III	1991		Г.С. Воронич О.В. Дуденко О.В. Остапенко
20	Малюк Богдан	Львів, СКА	1980 – I	1979 1981	1979 – 2 1981 – 2	Є.А. Паїтра

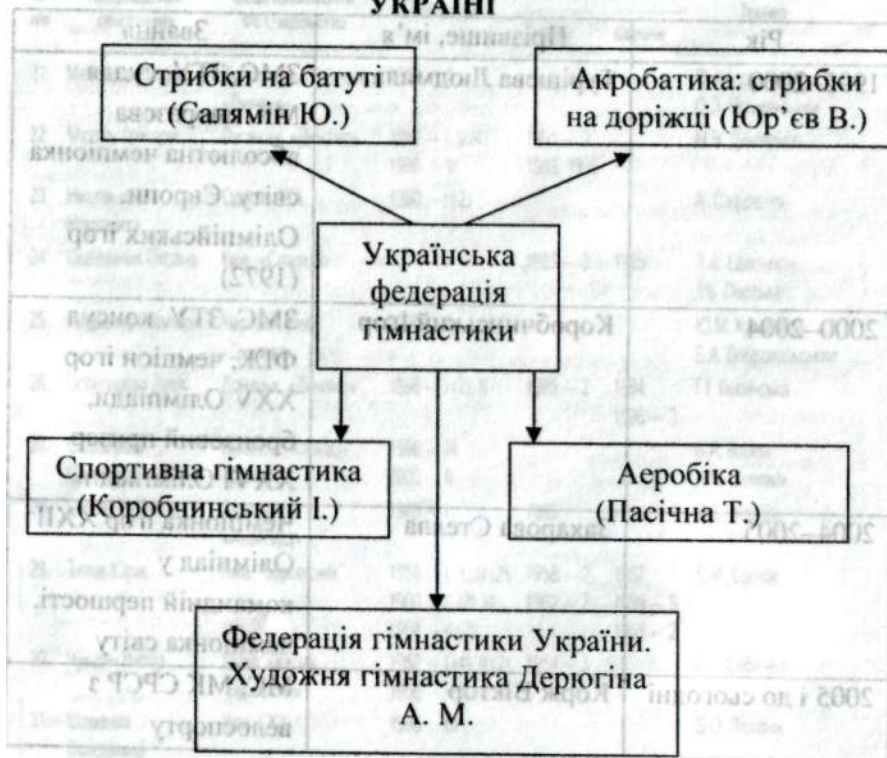
Продовження табл.

№ п/п	Прізвище, ім'я спортсмена	Місце проживання, ФСТ, відомство	Призер Ю	Чемпіони		Тренер
				світу	Європи	
21.	Мезенцев Руслан	Кіровоград, Луганськ, «Динамо»	2000 – II			О. Андрійчук О.П. Яровинський
22.	Місюль Григорій	Луганськ, «Динамо»	1992 – I II (4) 1996 – III	1991 – 3 1993, 1995		М.В. Дехтярьов
23.	Ніколаєва Маргарита	Одеса СКА	1960 – I (2)			А. Сафранюк
24.	Омелянич Оксана	Київ, «Спартак»		1985 – 3 1985		Л.А. Едельман Т.В. Перська
25.	Перешкура Валерій	Черкаси, Київ, «Динамо»	2000 – II			Ю.М. Куксанков Е.А. Добровольський
26.	Подколасва Лілія	Донецьк, «Динамо»	1996 – I (2), II	1995 – 2 1994 1996 – 3	1994	Г.І. Лосинська
27.	Світличний Олександр	Луганськ, Харків, «Динамо»	1996 – III, 2000 – II			Б.А. Барон А.П. Шемлян
28.	Стражєва Олега	Запоріжжя, «Авангард»	1988 – I	1989		О.С. Заруба
29.	Титов Юрій	Київ, «Буревісник»	1956 – I, II, III (2) 1960 – II (2), III 1964 – II (2)	1958 – 2 1962 – 2 1961 – 2	1957 1959 – 5	Є.М. Єрохін
30.	Чукарін Віктор	Львів, «Іскра», «Буревісник»	1952 – I (4), II (2) 1956 – I (3), II III	1954 – 3		П.Т. Собенко
31.	Шаменко Володимир	Київ, СКА	1996 – III			В.О. Лисовий
32.	Шаріков Рустам	Харків, «Динамо»	1992 – I, 1996 – I, III	1992, 1994, 1996		Г.М. Колесников С.П. Бонка
33.	Шахлі Борис	Київ, «Буревісник»	1956 – I (2), 1960 – I (4), II (2), III, 1964 – I, II (2), III	1954, 1958 – 5	1955 – 4, 1963 – 2	О.С. Мишаков
Усього медалей			I – 50 II – 38 III – 25	50	50	

ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ГІМНАСТИКИ

Рік	Прізвище, ім'я	Звання
1992–2000	Туріщева Людмила	ЗМС, ЗТУ, суддя МК, дворазова абсолютна чемпіонка світу, Європи, Олімпійських ігор (1972)
2000–2004	Коробчинський Ігор	ЗМС, ЗТУ, консул ФІЖ, чемпіон ігор XXV Олімпіади, бронзовий призер XXVI Олімпіади
2004–2005	Захарова Стелла	Чемпіонка ігор XXII Олімпіад у командній першості, чемпіонка світу
2005 і до сьогодні	Корж Віктор	МС, МК СРСР з велоспорту

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ГІМНАСТИКИ В УКРАЇНІ

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ЗМАГАНЬ ІЗ ГІМНАСТИКИ СПОРТИВНОЇ НА 2010 РІК (ЧОЛОВІКИ ТА ЖІНКИ)

№ п/п	Назва змагання	Строки проведення	Місце проведення
1.	Кубок України	25-27.02	Київ (ДОНСЦ)
2.	Міжнародні змагання	11-15.03	Німеччина
3.	Міжнародні змагання	7-12.04	Франція
4.	V літні спортивні ігри молоді України	16-19.03	Кіровоград
5.	Міжнародні змагання	20-25.03	Катар
6.	Чемпіонат Європи (юніори, чоловіки)	15.04-03.05	Великобританія
7.	Чемпіонат Європи (юніори, жінки)	15.04-03.05	Великобританія
8.	Міжнародні змагання	03-10.05	Словенія
9.	Всеукраїнські змагання „Олімпійські надії“	10-14.05	Івано-Франківськ
10.	Міжнародні змагання	11-17.05	Росія (Москва)
11.	Міжнародні змагання	03-09.06	Білорусь
12.	Міжнародні змагання „Олімпійські надії“	14-22.06	Росія (Москва)
13.	Міжнародні змагання	16-21.06	Португалія
14.	Міжнародні змагання	21-27.06	АР Крим
15.	I літні юнацькі Олімпійські ігри	14-26.08	Сінгапур
16.	Чемпіонат України	02-06.09	Кіровоград
17.	Міжнародні змагання	08-13.09	Бельгія
18.	Кубок світу ім. Б. Шахліна	16-20.09	Київ
19.	Міжнародні змагання	21-26.09	Чехія
20.	Чемпіонат світу	09-25.10	Нідерланди
21.	Кубок О. Береша	29-31.10	Херсон

22.	Міжнародні змагання на кубок Поліни Астахової	29.10-01.11	Донецьк
23.	Міжнародні змагання	03-08.11	Хорватія
24.	Міжнародні змагання	10-15.11	Німеччина
25.	Чемпіонат України серед учнів ОДЮШОР та ДЮСШ	15-19.11	Кіровоград
26.	Міжнародні змагання	17-22.11	Великобританія
27.	Міжнародні змагання на кубок М.Вороніна	14-20.12	Росія

Навчально-методичне видання

Ковальчук Надія Миколаївна

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ГІМНАСТИКИ В УКРАЇНІ

Методичні матеріали

Друкується в авторській редакції
Верстка М. К. Ковальчук

Підп. до друку 6.06.2011 р. Формат 60x84 1/16. Папір офс. Гарн. Таймс. Друк цифровий. Обсяг 3,94 ум. арк. 3,8 обл.-вид.арк.
Наклад 100 пр. Зам. 2561 Волинський національний університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Друк. – ВНУ ім. Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13).
Свідоцтво Держ. Комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 3156 від 04.04.2008 р.

